

บทที่ ๑๓

ผู้รักชาติ และทหาร ค.ศ. ๑๕๓๐-๑๕๕๐

ลัทธิชาตินิยมสุดขีด—แผนของกองทัพบก—แมนจูเรีย—กลุ่มทหารต่าง ๆ—การก่อ
การในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๕๓๖—การเตรียมการเพื่อสงคราม

ความก้าวหน้าที่พอประมาณที่สุดที่มุ่งสู่ประชาธิปไตยแบบระบอบรัฐสภาและการ
ทะยานตนขึ้นมาของกลุ่มการเมืองฝ่ายซ้าย มิได้เป็นเพียงลักษณะหนึ่งของทศวรรษที่ ๑๕๒๐ ของ
ญี่ปุ่นเท่านั้น---อีกทั้งมิได้เป็นลักษณะที่ขาดด้วย---ในรอบสิบปีนั้นจะเห็นการเริ่มมีปฏิกิริยา
จากฝ่ายอนุรักษนิยมและฝ่ายชาตินิยมด้วย ซึ่งจะเป็นปฏิกิริยาที่ใหญ่หลวงเหนือกว่ามาก
โดยส่วนหนึ่งเกิดจากประเพณีดั้งเดิมของการเป็นปฏิปักษ์ต่อวิถีทางแห่งความเติบโตใหญ่ทันสมัย
ของประเทศชาติ ปฏิกริยาสะท้อนในรูปของการแอนตี้ตะวันตกอย่างค่อนข้างจะบ้าคลั่งชาติ
รุนแรง กิจกรรมของคนอย่างซาอิโก ทาคาโมริในต้นสมัยเมจิ และขององค์กรต่าง ๆ เช่น เกนโยซา
(สมาคมรักชาติ) และโคคุริวไก (สมาคม ลุ่มน้ำามูร์ หรือสมาคมมังกรดำ) สมาคมเหล่านี้
ดังที่จะได้เห็นกันแล้วรวมตัวกันด้วยแนวความคิดที่จะแผ่ขยายดินแดนญี่ปุ่นไปสู่แผ่นดินใหม่
แต่ในส่วนที่จุดมุ่งหมายของพวกเขามุ่งสร้างญี่ปุ่นให้เข้มแข็งนั้นก็ทำให้เป็นไปได้ที่จะต่อต้าน
ขับไล่ไสส่งมหาอำนาจมิให้ล่วงล้ำก้ำเกินดินแดนอีก จุดมุ่งหมายนั้นได้เกี่ยวข้องกับภารกิจที่
ต้องพิจารณาเหตุการณ์ภายในประเทศด้วย ญี่ปุ่นที่เข้มแข็งต้องมีไม่เฉพาะอาวุธหรือฐานทัพเท่านั้น
หากแต่ยังต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและความจงรักภักดีซึ่งรู้สึกกันว่าเป็นจุดมุ่งหมายด้วย
ฉะนั้น เหล่าผู้รักชาติต้องข้องเกี่ยวกับเรื่องการเมือง การศึกษา และศีลธรรมจรรยาเป็น
การเพิ่มเติมจากที่ต้องข้องเกี่ยวกับกิจการเศรษฐกิจและการต่างประเทศ ดังที่โครงการของ
สมาคมโคคุริวไกได้ระบุว่า

“เราจะบูรณะปฏิสังขรณ์ระบบปัจจุบัน อุปถัมภ์ค้ำจุนนโยบาย
ต่างประเทศที่มุ่งการขยายดินแดนไกลโพ้นทะเล ปฏิวัติการเมืองภายใน
ประเทศเพื่อเพิ่มพูนความสุขของปวงชน และจะตั้งมั่นนโยบายสังคม
ที่จะแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ระหว่างแรงงานกับทุนทรัพย์.....”๖๖

สำหรับคนหลายคนแล้ว มันดูเหมือนว่าโครงการนี้ได้ย้ายกิจการภายในประเทศมากกว่าการต่างประเทศ ในระยะหลังมหายุทธแห่งปี ๑๙๑๔-๑๕ โดยเฉพาะความเติบโตใหญ่ของอุตสาหกรรมได้ช่วยบั่นทอนทฤษฎีอะนุกฎของประชาชนที่มีระเบียบวินัยและอุทิศตนเพื่อชาติ เพราะผลกำไรเข้ายวณผู้ที่มีส่วนร่วมในความรุ่งเรืองเพื่อเห่อเหิมแบบใหม่ ซึ่งส่วนใหญ่สิ่งเข้ามาจากตะวันตกทั้งสิ้น ในขณะที่การจัดสรรปันส่วนที่มีได้ตัดเทียบกันนั้นได้นำไปสู่ “ความคิดอันตราย” ซึ่งมาจากตะวันตกด้วย เช่น ลัทธิสังคมนิยม ลัทธินิยมสันติภาพ (Pacifism) และประชาธิปไตย ในทำนองเดียวกัน กระบวนการทันสมัยทางเศรษฐกิจก็เป็นที่น่าคิดเตือนที่ก่อให้เกิดความรังเกียจชนบทและตั้งมั่นกับบั่นทอนฐานะของชาวนา และทำให้สังคมที่ยึดมั่นในความประพฤติตามประเพณีนิยมต้องอ่อนลงด้วย อันที่จริงแล้ว สถานที่เด่นรำ ความฟุ่มเฟือย การฉ้อราษฎร์บังหลวงทางการเมือง ธุรกิจใหญ่ สหภาพแรงงาน การนัดหยุดงาน ความไม่สงบในชนบทและมาตรฐานของสิ่งต่าง ๆ ที่ลดคุณค่า เหล่านี้ล้วนผสมปนเปเข้าด้วยกันเป็นผลแห่งการที่มัวเมาในวิถีทางตะวันตก ดังนั้น พวกเขากลายเป็นเป้าสำหรับผู้คนหลายประเภทที่โกรธแค้น เป็นผู้ที่รู้สึกว่าการระเบียบแบบแผนใหม่ของสรรพสิ่งได้ให้สิ่งต่าง ๆ แก่พวกตนน้อยกว่าที่ควร พวกเขาเป็นผู้นับถืออดีต และค่านิยมต่าง ๆ ที่เป็นตัวแทนของอดีตอย่างแท้จริง และผู้คนที่มีความรู้สึกต่ำต้อยเมื่อได้เปรียบกับตะวันตกที่มีความสำเร็จก็เกลียดชังโรงงานต่าง ๆ เท่า ๆ กับที่มีความทะเยอทะยานที่จะสร้างจักรวรรดิ ผลก็คือการเคลื่อนไหวที่อำนาจรับพวกหัวเก่า ผู้รักชาติ ชาวนาที่กินอุดมคติ ผู้ที่สนับสนุนให้รัฐเป็นเจ้าของทรัพย์สินทั้งปวงและนักปฏิวัติสังคมนิยม บุคคลเหล่านี้มีส่วนทำให้เกิดลัทธิชาตินิยมสุดขีด (Ultrnationalism) ที่มีลักษณะก้าวร้าวขึ้นในทศวรรษที่ ๑๙๓๐

ผู้นำส่วนใหญ่มาจากสมาคมชมรมที่เรียกกันว่าสมาคมรักชาติ (patriotic societies) สมาคมที่มีอายุเก่าแก่ไม่กี่สมาคม เช่น สมาคมโคคูริวไกเองก็เป็นที่น่านับหน้าถือตาตามกาลเวลา โดยมีผู้อุปถัมภ์ที่เด่นดังหลายคน เช่น ไตยามา มิตซุรุ (Toyama Mitsuru) ซึ่งบัดนี้ยังมีและมีอิทธิพล มักจะเป็นแขกในรัฐพิธีหลายโอกาสและมักจะเข้าร่วมโต๊ะอาหารกลางวันกับท่านรัฐมนตรี สมาชิกอาวุโสของสมาคมอื่นที่เกิดภายหลังก็มีหลายสมาคมที่เป็นที่น่านับหน้าถือตาเช่นกัน โดยเฉพาะสมาคมที่มีปณิธานจะปกป้องประเทศชาติจากการคุกคามของลัทธิสังคมนิยม เช่น สมาคมความเป็นชาติญี่ปุ่น (Japan National Essence Society---Dai Nihon Kokusui-kai) ที่จัดตั้งขึ้นใน ค.ศ.๑๙๑๔ โดยโตโคนามิ (Tokonami Takejiro) ซึ่งเป็นรัฐมนตรีมหาดไทย ในคณะรัฐบาลของนายฮารา สมาคมพื้นฐานแห่งชาติ (National Foundation Society---The

Kokuhonsha) แห่งปี ๑๙๒๔ มีความเด่นมากในด้านนี้โดยมีสมาชิกรวมทั้งนายกรัฐมนตรีใน
อนาคตสามท่าน (ซาอิโตะ มาโกโตะ---Saito Makoto นายฮิรานูมา คิอิชิโร---Hiranuma Kii-
chiro และนายโคอิโซ คุนิอากิ---(Koizo Kuniaki) นายพลอีกมากมาย (อุซาคิ คาซุชิเง---Uzaki
Kazushige อารากิ ซาดาโอะ---Araki Sadao มาซากิ จินซาบุโร่---Mazaki Jinzaburo) และบรรดา
นักการเมืองพรรคอีกมากมายและตัวแทนจากกลุ่มธุรกิจไซบัตซุ และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มากมาย
ไม่ต้องสงสัยเลยว่าบางคนเข้าร่วมเพื่อเป็นการค้าประกันทางการเมืองเพราะกลุ่มต่าง ๆ มี
แนวความคิดต่างกันเท่า ๆ กับความผูกพันอื่น ๆ ต่อกัน อย่างไรก็ตาม สมาคมโคคูฮอนซาก็ยัง
คงเด่นดังเป็นผู้นำที่ทรงอำนาจยิ่งในเรื่องความรักชาติ ในแวดวงศูนย์แห่งอำนาจอาณัติของญี่ปุ่น

ในทางตรงกันข้าม บรรดาองค์การของฝ่ายรุนแรงสุดขีดมีขนาดเล็กกว่ามาก
และอยู่รอบนอกวงการเมือง ต้องพึ่งพาทุนรอนจากผู้ที่มีใช้สมาชิก---ทุนรอนได้มาโดยกรรมวิธี
ต่าง ๆ ตั้งแต่วิธีการหว่านล้อมโอโลมปฏิโลมไปจนถึงวิธีการคุกคาม หรือแม้จนถึงการใช้วิธีการ
อันโจฉล---อีกทั้งองค์การมีความประสานกันได้โดยอาศัยอิทธิพลส่วนตัวของบรรดา “เจ้านาย”
 (“bosses”) บ่อยครั้งที่องค์การเหล่านี้เป็นเพียงกองกำลังติดอาวุธขนาดเล็ก ๆ ที่ได้ใช้ประ-
โยชน์ตามสมัยนิยมเพื่อลัทธิรักชาติมากกว่าจะเพื่อก่ออาชญากรรม อย่างไรก็ตาม ในบางครั้ง
พวกเขาก็เป็นบริวารติดสอยห้อยตามบุคคลที่อันตรายกว่ามากคือพวกบัคคังที่มีพรรคนะรุนแรง
เท่า ๆ กับมีวิธีการรุนแรงที่พวกเขาพยายามเผยแพร่ออกไป ดังเช่น คิตา อิกกิ (Kita Ikki)
ผู้เป็นทั้งนักเขียนและนักปฏิวัติและท้ายสุดก็ถูกประหารชีวิตใน ค.ศ.๑๙๓๗ เพราะมีส่วนใน
การพยายามที่จะก่อรัฐประหาร เขาร่วมกับโอคาวา (Okawa Shumei) จัดตั้งสมาคมรักษาความเป็นชาติ
(Yuzonsha--Society for Preservation of National Essence) ใน ค.ศ.๑๙๒๑ และกลายเป็น
การดลบันดาลใจให้เกิดสมาคมอีกมากมายในลักษณะนี้ ทั้ง ๆ ที่นายคิตาเป็นคนที่หลงตัวเองและ
ชอบครอบงำคนอื่นจนเสียพันธมิตรไปหลายคน

ผลงานที่คิตามีส่วนมากคืออุดมการณ์แห่งการเคลื่อนไหว ใน ค.ศ.๑๙๑๙ เมื่ออายุได้
๓๕ ปี เขาได้เขียนหนังสือเรื่องหนึ่งชื่อ **An Outline Plan for the Reconstruction of Japan** (แผนเค้า
โครงเรื่องบูรณะปฏิสังขรณ์ญี่ปุ่น) ซึ่งได้ระบุนโยบายของเขอย่างยืดยาวและทำให้เขามีชื่อเสียง
ขึ้นมาทั้ง ๆ ที่หนังสือถูกตำราจระบุนั้นหนังสือต้องห้ามมิให้จัดจำหน่าย หนังสือนั้นสนับสนุน
การแก้ไขปรับปรุงสังคมด้วยวิธีการอันรุนแรงเพื่อให้ญี่ปุ่นมีความเหมาะสมที่จะเป็นผู้นำเอเชียที่มี
การปฏิวัติ ซึ่งนายคิตาคาดว่ากำลังจะเกิดขึ้นได้แก่การยึดทรัพย์สินเอกชนที่มีเกิน ๑ ล้านเยน
การโอนกิจการอุตสาหกรรมหลักให้เป็นของรัฐ การกำหนดชั่วโมงทำงานไม่เกินวันละ

๘ ชั่วโมง การยึดที่ดินส่วนเกินแล้วแจกใหม่ ส่วนเกินที่ดินคือที่ดินที่มีมูลค่าเกิน ๑๐๐,๐๐๐ เยน ข้อเสนอเหล่านี้จะบรรลุผลสำเร็จได้โดยต้องมีการรัฐประหารโดยทหารก่อน ซึ่งจะทำให้สามารถกวาดล้างผู้นำที่มีอยู่ในญี่ปุ่นในขณะนั้น--และตั้งระบบใหม่ขึ้นมาแทนโดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานของสัมพันธภาพโดยตรงระหว่างพระจักรพรรดิกับประชาชน เมื่อรัฐประหารสำเร็จแล้วจะทำให้ญี่ปุ่นสามารถดำเนินการต่างประเทศได้อย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น ในฐานะที่เป็นสมาชิกของกรรมชาติแห่งชาติ (proletariat of nations) คิดาได้โต้แย้งว่า ญี่ปุ่นมีการต้องแสวงหาความยุติธรรมจากพวกที่มั่งมี ดังเช่นอังกฤษ (เศรษฐกิจเงินล้าน) และรัสเซีย (เจ้าที่ดินที่ยิ่งใหญ่) สิ่งนี้ทำได้โดยดำเนินนโยบายแผ่ขยายดินแดนบนแผ่นดินใหญ่ และสนับสนุนผลประโยชน์ของชาวเอเชียทุกหนแห่งที่ต่อต้านตะวันตก

ทรรศนะของกอนโด ไชเกียว (Gondo Seikyo) แตกต่างจากคิดามาก เขาคือว่าลัทธิชาตินิยมต้องมีการเกษตรเป็นแกนกลางโดยเห็นว่าหมู่บ้านเป็นแกนกลางแห่งชีวิตเศรษฐกิจและการเมือง เช่นเดียวกับคิดา เขายำบาทบาทของพระจักรพรรดิในระบอบการเมืองระดับชาติ และยอมรับทฤษฎีที่ว่า โดยเผ่าพันธุ์แล้วญี่ปุ่นมีหน้าที่ในดินแดนไกลโพ้นทะเล อย่างไรก็ตาม เขาไม่เหมือนคิดาตรงที่ว่าเขาปรารถนาที่จะไม่ให้มีการโอนกิจการอุตสาหกรรมเป็นของรัฐบาลหากแต่ต้องการให้ทำลายอุตสาหกรรมเลย เพราะอุตสาหกรรมเป็นสัญลักษณ์แห่งการที่ลัทธิทุนนิยมได้เอารัดเอาเปรียบชนบทเพื่อประโยชน์สุขของเมือง สิ่งที่เขามีความเกี่ยวข้องกับ คือ วิถีทางอันเรียบง่ายของชาวนาผู้จะหมายมอบไปที่องค์พระจักรพรรดิประดุจดั่งพ่อบ้านและหมายมุ่งความเป็นอิสระในการปกครองส่วนตนของหมู่บ้าน การปกครองโดยรวมอำนาจเข้าสู่ศูนย์กลาง ระบบข้าราชการและสิ่งต่าง ๆ แบบตะวันตก ล้วนถือเป็นสิ่งควรรังเกียจสาบแช่งมากสำหรับไชเกียว

ความคิดของกอนโด ไชเกียวได้ถูกนำไปพิมพ์เป็นครั้งแรกใน ค.ศ.๑๙๑๙ และเผยแพร่ผ่านสถาบันที่เขาได้ตั้งขึ้นใน ค.ศ.๑๙๒๐ อีกคนที่มีความคิดแบบนี้คือ ตาชิบานา โคซาบูโร (Tachibana Kosaburo) ผู้จัดตั้งหมู่บ้านคอมมูน (Commune Village) ขึ้นใกล้แคว้นมิโตในระยะนั้น และต่อมาได้ตั้งโรงเรียนขึ้นโดยเขาได้สอนการเพาะปลูกและสอนให้รักชาติแก่บรรดาลูกศิษย์จำนวนหนึ่ง ในไม่นานนักเขาได้มีขบวนการเชื่อมประสานงานกับกลุ่มหนึ่งในบริเวณนั้นคือกลุ่มเคตสุไมดาน (Ketsumeidan) ของนายอิโนะ นิชโช (Inoue Nissho) ซึ่งเป็นกลุ่มพี่น้องร่วมเลือดสาบานที่อุทิศตนต่อแนวทางโดยตรงที่จะให้ได้มาซึ่งเกษตรกรรมในอุดมคติ กล่าว

คือ การลอบสังหารบรรดานักการคลังและนักอุตสาหกรรม

พรรคและผลประโยชน์ ที่เป็นตัวแทนในสมาคมเช่นนั้น ล้วนมีความหลากหลาย มากเกินไปจนไม่น่าจะมีความร่วมมือกันได้เพื่อวางโครงการการเมืองออกมา ยิ่งกว่านั้น ปริมาณสมาชิกอันน้อยนิดและการขาดทุนรอนทำให้สมาคมเหล่านั้นไร้ผลในตัวของมันเอง ในอีกด้านหนึ่ง ความอคติด้วยการแอนด์พวกนายทุนและแอนด์ตะวันตก ซึ่งเป็นเรื่องธรรมดาสามัญในความคิดของสมาชิกส่วนใหญ่ก็มีอีกกลุ่มคนร่วมความรู้สึกด้วย กลุ่มนี้มีอิทธิพลต่อนโยบาย ซึ่งเป็นเรื่องพิสดารในท้ายที่สุดว่า ยิ่งใหญ่กว่ามาก กลุ่มนี้ได้แก่ นายทหารหนุ่มของฝ่ายกองทัพ โดยเฉพาะจากกองทัพบก ภายหลังการปฏิรูประหว่าง ค.ศ.๑๙๒๔-๒๕ หลายคนจากฝ่ายทหาร ล้วนมาจากชนชั้นใหม่ของสังคม คือ---เหล่าครอบครัวของร้านค้า เจ้าของที่ดินรายย่อยและ ข้าราชการชั้นผู้น้อย---ชนชั้นนี้มิได้มีความจงรักภักดีต่อระเบียบแบบแผนอันตั้งมั่นตามที่เป็น คุณลักษณะของกลุ่มผู้น่าในอดีต แต่อย่างไรก็ตามชนชั้นใหม่ไม่เต็มใจที่จะสนับสนุนฝ่ายลัทธิคอมมิวนิสต์ หรือสนับสนุนเหล่าผู้ยากไร้ นายทหารที่มีภูมิหลังเช่นนี้มิที่คาดว่าจะรวมฝ่ายขวารุนแรงและ มักได้รับอิทธิพลจากเสียงร้องทุกข์ด้วยเหตุความกดดันจากเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลง พวกนี้ ก็มีความทุกข์ของตนเองด้วยพอ ๆ กัน การควบคุมโดยฝ่ายพลเรือนที่บรรดาพรรคการเมืองสนับสนุนนั้น ได้มีส่วนทำให้ราชการฝ่ายทหารถูกลดเกียรติภูมิลง การเน้นเพื่อนบ้านที่ดีและการประหยัด อดออมคุกคามอาชีพของพวกเขามาก ในที่สุด ความมั่งคั่งและความฟุ้งเฟ้อของเหล่าอภิสิทธิ์ชน ที่เด่นมากก็คือในเมืองเมื่อเอาเทียบกับเงินเดือนต่ำต้อยของตนและวิถีทางอันเคร่งครัดต่อ ระเบียบวินัยแบบนครรัฐสปาร์ตา (Sparta) ของกรีซ ที่สังคมต้องการให้ทหารดำเนินนั้น ก็เห็นได้ว่าเป็นการเปรียบเทียบที่แปลกประหลาดในสายตาของฝ่ายทหาร

ดังนั้น นายทหารจำนวนหนึ่งได้เริ่มมีการรวมตัวกันกับการเคลื่อนไหวรักชาติในระดับ หนึ่งที่แตกต่างไปจากช่องทางเดิมแห่งการติดต่อกันที่วงการทหารระดับสูงและข้าราชการชั้น ผู้ใหญ่มีอยู่แล้วกับบรรดานักการเมือง นายทหารบางคนก็ติดต่อไปมาหาสู่กับบิดา อิกกิ โอกาวา ชูไม (Okawa Shumei) และพวกที่มีความคิดทำนองนี้โดยได้มีการจัดตั้งองค์กรทหาร-พลเรือน ขึ้นเพื่อถกเถียงถึงความเป็นไปได้ที่จะปฏิรูปด้วยการใช้กำลัง บางคนก็จัดตั้งโดยมีสมาชิกส่วน ใหญ่มาจากทหาร ที่ขึ้นชื่อมากที่สุด-หรือเด่นสุด คือสมาคมเชอริ (Cherry Society--Sakurakai) ของนายพันโท ฮาชิโมโตะ คินโงโร (Hashimoto Kingoro) ซึ่งตั้งขึ้นในเดือนกันยายน ค.ศ.๑๙๓๐ และเมื่อรุ่งโรจน์สุดขีดนั้นก็มีสมาชิกสูงถึง ๑๐๐ คน ล้วนเป็นนายทหารระดับพันโทหรือต่ำกว่านั้น

ประมาณ ๒/๕ มาจากกระทรวงสงครามและคณะเสนาธิการทหาร และอีกมากหลาย มาจากวิทยาลัยฝึกองบรมของทหาร และที่เหลือจากหน่วยกรมกองทหารที่อยู่ในพื้นที่เมืองโตเกียว

นายทหารเหล่านั้นก็เช่นเดียวกับพันธมิตรฝ่ายพลเรือนของตนตรงที่ว่าต้องการบรรลุถึงจุดประสงค์ แต่เป็นจุดประสงค์อะไรไม่แน่ชัด มีสำนวนสองสำนวนที่มักจะใช้ในข้อความของพวกนี้คือ “วิถีทางแห่งพระจักรพรรดิ” (Kodo) และ “การฟื้นฟูโชวา (Showa)”^{๖๗} ทั้งสองสำนวนมีความหมายโดยนัยว่าพระจักรพรรดิจะทรงมีบทบาทในแผนใด ๆ ก็ได้ แต่แผนเหล่านี้ก็มีได้มีความแน่ชัดแต่ประการใด ล้วนมีความหมายหลากหลายตามรสนิยมส่วนตนจากการยืนยันอย่างเลื่อนลอยถึงเรื่องต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องความจำเป็นที่จะฟื้นคืนชีพศิลาธรรมจรรยา ไปจนถึงเรื่องการยื่นกรานถึง “เผด็จการโดยทหารที่พระจักรพรรดิในความเป็นจริงจะไม่ทรงเป็นหุ่นให้เชิดอีกต่อไป”^{๖๘} ถึงกระนั้น ถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ว่าจะมีนโยบายใด ก็ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับว่าใครจะเป็นเป้าแห่งการโจมตี เพราะตกลงเห็นพ้องต้องกันว่า เหยื่อ คือบรรดาพรรคการเมืองในแง่หนึ่งและวงการธุรกิจขนาดใหญ่อีกแง่หนึ่ง โดยเฉพาะกลุ่มไชนั๊ตชู ทั้งสองกลุ่มที่เป็นเป้าหมายนี้พร้อมกับความมุ่งมั่นที่จะรวมทั้งประเทศในด้านเศรษฐกิจและอุดมการณ์เพื่อสงครามนั้น ล้วนชี้แนะไปถึงการเปรียบเทียบได้กับสิ่งที่ในยุโรปตราหน้าเรียกกันว่าลัทธิฟาสซิสต์ (Fascism)

แม้จะยังอยู่ในระดับด้อยอาวุโสโดยยศ นายทหารเหล่านั้นก็มีความสำคัญเพราะเป็นผู้เปิดช่องทางให้พวกบัคคังได้มีโอกาสใช้อาวุธโดยมิได้มีจุดมุ่งหมายเพื่อปฏิวัติ เพราะการปฏิวัตินั้นเป็นไปไม่ได้อย่างเด่นชัด ถ้าปราศจากการสนับสนุนอย่างกว้างขวางที่พวกเขาไม่อาจหวังที่จะได้รับ พวกบัคคังใช้อาวุธเพื่อสร้างความปั่นป่วนในระดับหนึ่ง ซึ่งอาจจะทำให้ผู้บังคับบัญชาต้องประกาศภาวะฉุกเฉินและกฏอัยการศึก ด้วยเหตุผลนี้เองที่กรรมวิธีที่เลือกแล้วนี้เป็นวิธีนิยมการสร้างความเหี้ยมโหดและการลอบสังหารชีวิต บางครั้ง พวกนี้ก็ถูกว่าจ้างให้แสดงที่ท่าเปิดเผยว่าทำการปฏิวัติ บางครั้งก็หันเข็มมุ่งไปที่บุคคลด้วยจุดมุ่งหมายที่จะขจัดพวกนั้นที่ได้ขวางทางแห่งความทะเยอทะยานอย่างสุดขีดและหรือมีจุดมุ่งหมายที่จะเกลี้ยกล่อมบุคคลเหล่านั้นให้เปลี่ยนใจ ไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า พวกนี้ไม่ประสบความสำเร็จในการกระทำเช่นนั้น ได้มีการใช้วิธีการเผยแพร่ด้วยสิ่งตีพิมพ์เป็นจุลสาร บทความตามหน้าหนังสือพิมพ์ ชุมนุมประท้วงและเดินขบวน ซึ่งล้วนพูดเรื่องเดียวกันเป็นปีเป็นขลุ่ยคล้องจองกัน ถึงหน้าที่ของผู้รักชาติ---เรื่องนี้ก็เทียบ

ได้ว่าเท่ากับความปรารถนาทางการเมืองของเหล่าชาตินิยมในประเทศ และนโยบายแผ่ขยายดินแดนด้วย---ผลก็คือทำให้มันยากเย็นและอันตรายยิ่งโดยแท้ สำหรับใครก็ตามที่เด่นดังในสังคมที่จะต่อต้านแนวโน้มนั้น “การกล่าวหาอย่างอ่อน ๆ ว่าไม่จงรักภักดีต่อโคกูไต (Kokutai) ดูเหมือนจะเป็นการเพียงพอแล้วที่จะก่อความมั่นใจในตนเองของข้าราชการหรือนักการเมืองในเวลาใดก็ตามระหว่างใกล้จะสิ้นปี ๑๙๓๑ จนถึงเมื่อต้นปีที่เกิดสงครามแปซิฟิก (Pacific War) เป็นความจริงที่ว่า ได้มีการสำแดงความกล้าหาญในด้านขวัญกำลังใจโดยคนไม่กี่คนที่เวียนว่ายตายเกิดอยู่ในแวดวงสาธารณะ.....แต่การอุทิศตนเพื่อหลักการ ต่อการคิดอย่างมีเหตุผลโดยตลอด และยอมรับบรรณสาระส่วนตนเป็นสิ่งที่ปรากฏน้อยมาก”๖๕

ลัทธิชาตินิยมและการลอบสังหารชีวิตเป็นสิ่งที่เดียวในการเมืองญี่ปุ่น ดังที่ได้เห็นแล้วจากบทต้น ๆ ที่ผ่านมา เสียงปวงชนที่อีกเหิมด้วยลัทธิชาตินิยม ได้ส่งเสริมให้เกิดความวุ่นวายเป็นจลาจลหลายครั้งตั้งแต่ ค.ศ.๑๘๙๐ ทั้งอิตโตและโอคุโบก็เช่นเดียวกันกับผู้นำปลายสมัยโตกูงาวา และผู้นำสมัยเมจิที่ล้วนถูกลอบฆ่าตายโดยกลุ่มบุคคลที่ต่อต้านนโยบายของอิตโตและโอคุโบ ได้มีการลอบสังหารชีวิตนายกรัฐมนตรีฮาราดะและผู้นำบริษัทที่อยู่ในเครือกลุ่มไซบัตซุ คือ บริษัทยาซูดะ (Yasuda) ใน ค.ศ.๑๙๒๑ ยิ่งกว่านั้น เพียงแต่ไปอ่านหนังสือของนายยังก์ (Morgan Young) หรือ *Japan Under Taisho Tenno* (ญี่ปุ่นภายใต้สมัยไทโช เตนโน---พิมพ์ปี ๑๙๒๘) ก็ได้ตัวอย่างมากมายของความรุนแรงระดับชาติที่มีขอบข่ายความรุนแรงน้อยกว่า และพร้อมทั้งตัวอย่างศาลโอนอ่อนในการตัดสินคดี เป็นแบบอย่างที่กลายเป็นเรื่องเคยคุ้นกันในเวลาต่อมา

อย่างไรก็ตาม ลัทธิชาตินิยมสุดขีด (Ultrnationalism) มีลักษณะปฏิวัติอีกแห่งหนึ่งที่ภายหลังปี ๑๙๓๐ มิได้เป็นแต่เพียงสืบเนื่องของสิ่งที่เคยผ่านมาแล้วเท่านั้น แง่มุมปฏิวัตินั้นเกิดจากแรงกดดันร่วมสมัยโดยเฉพาะจากฝ่ายชนบท การปรับตัวทางเกษตรกรรมตามความจำเป็นของเศรษฐกิจอุตสาหกรรมได้นำความยากลำบากมาสู่ชาวนามากอยู่แล้ว สะท้อนในการที่มีการเพิ่มการเช่าที่มากขึ้นและในการที่มีการล้มละลายสินเนื้อประดาตัว ความทุกข์ยากนั้นทวีขึ้นภายหลังปี ๑๙๒๗ เมื่อราคาข้าวตกต่ำโดยเหตุปลูกข้าวมากเกินไป ที่รุนแรงยิ่งกว่านั้นก็คือ ใน ค.ศ. ๑๙๒๙-๓๐ ราคาไหมดิบตกต่ำสืบเนื่องมาจากการที่อเมริกาตกต่ำลงจากเดิมที่ฟูเฟื่องสมบูรณ์พลสุดข ในปี ๑๙๓๑ ดรรชนีราคาไหมดิบ (ค.ศ.๑๙๑๔ = ๑๐๐) ต่ำลงถึง ๖๗ เมื่อเทียบกับ ๑๕๑ ใน ค.ศ.๑๙๒๙ และ ๒๒๒ ใน ค.ศ.๑๙๒๕ ในระยะเดียวกันนั้น ดรรชนีราคาข้าวลดลงจาก ๒๕๔ ลงมาเป็น ๑๑๔ การค้าระหว่างประเทศตกต่ำทั่วโลกในเวลาเดียวกันก็ทำให้ญี่ปุ่น

ส่งออกฝ้ายน้อยลง กรรมการหญิงตามโรงงานก็พลอยตกงานเป็นจำนวนมากแล้วต้องกลับคืนสู่ หมู่บ้านมาตุภูมิเป็นแหล่งพักพิงใจ ผลก็คือ ความยากจนที่แผ่ไปทั่วในชนบท :

“ในมณฑลยามานาชิ (Yamanashi) ระบุกันว่ากรรมการหญิง กรอตั๋ยใหม่ประมาณ ๒๒,๐๐๐ คน ไม่ได้รับค่าจ้างเป็นเดือน ๆ มาแล้ว ก็คิดกันว่าควรทำงานเพื่อหาข้าวปลาอาหารและที่อยู่อาศัยดีกว่า จะไม่ทำอะไร ในมียากิ (Miyagi) เลิกใช้ไฟฟ้า มีรายงานมากมายจาก บรรดามณฑลว่า ครูมิได้รับค่าจ้าง และข้าราชการระดับท้องถิ่นมีเงิน เดือนลดลง เด็ก ๆ มิได้ถูกส่งไปโรงเรียนเพื่อจะสงวนเงินไว้ไม่ต้องเสียค่า เล่าเรียนอันน้อยนิด ซึ่งคนยากจนที่สุดยินดีจ่าย”๗๐

สภาพการณ์เลวร้ายมากในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พร้อมทั้งเกาะกิวชิว ด้วย ซึ่งล้วนเป็นแหล่งเกษตรกรรม และเมื่อนายทหารระดับนายพันล้วนมาจากครอบครัวที่ได้รับ ความกระทบกระเทือนอย่างรุนแรง ความไม่สงบก็ย่อมเป็นสื่อไปถึงทหารทุกระดับอย่างรวดเร็ว

ความเห็นของฝ่ายทหารยิ่งทวีความขุ่นเคืองขึ้นเมื่อรัฐบาลพรรคมินไซโต (Minseitō) พร้อมที่จะเจรจาลดอาวุธกองทัพเรือ สนธิสัญญาทางทะเลแห่งปี ๑๙๓๐ ที่ทำกันในกรุงลอนดอน ได้ยืนยันและในบางแง่ก็ขยายความถึงข้อตกลงแห่งวอชิงตันในปี ๑๙๒๒ (ดูบทที่ ๑๑) รัฐมนตรีทหารเรือให้การสนับสนุน แต่คณะเสนาธิการทหารเรือไม่เห็นด้วย เมื่อมีการลงนาม ลดอาวุธในวันที่ ๒๑ เมษายน ก็ทำให้เกิดความเป็นปฏิปักษ์กันขึ้นในวาระที่คณะองคมนตรี ต้องให้สัตยาบันสนธิสัญญานั้นในเดือนกรกฎาคม แม้คณะรัฐบาลจะยืนยันมั่นคงหนุนหลังนายกรัฐมนตรี ฮามากูชิ (Hamaguchi Yuko) และการให้สัตยาบันก็สำเร็จผลในวันนั้นโดยละเมิดสอง หลักการที่ฝ่ายทหารยึดมั่นไว้ในใจเสมอมา หลักการแรกคือ ญี่ปุ่นไม่ควรยอมรับข้อตกลงใด ๆ ที่จำกัดเสรีภาพญี่ปุ่นในการกระทำการใด ๆ ในตะวันออกไกลและในบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิก แม้จนถึงการยับยั้งคู่แข่งของญี่ปุ่นเอง การยอมรับอัตราส่วน ๕ : ๕ : ๓ ในการสร้างเรือรบ หลัก ซึ่งได้มีการเสนอว่าควรใช้อัตราส่วนนี้กับเรือรบขนาดใหญ่นั้นถือว่าเป็นการเสียเปรียบ ทั้งนี้ยังไม่ต้องกล่าวถึงความจริงที่ว่าเป็นการให้ผลร้ายแรงต่อเกียรติภูมิของประเทศชาติ ประการที่สอง วิธีการที่จะตัดสินใจนั้นเป็นเรื่องที่ต้องหยิบยกขึ้นมาเป็นประเด็นสำคัญเกี่ยวกับ รัฐธรรมนูญ บรรดารัฐมนตรีฝ่ายทหารและคณะเสนาธิการต่างมีหน้าที่ต่างกันทั้งในภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ อันอาจจำแนกอย่างกลาง ๆ ออกเป็นการบริหารในด้านหนึ่ง และการวางแผนอีกด้านหนึ่ง ในขณะที่มันก็เป็นหน้าที่ของรัฐมนตรีในฐานะที่เป็นหนึ่งในคณะรัฐมนตรีที่จะ

ต้องให้รัฐบาลเห็นชอบกับข้อเสนอแนะของตนที่ได้ทำขึ้นและต้องขอทุนรอนเพื่อดำเนินการ
มันมิได้อยู่ในอำนาจของเขา---และมีได้อยู่ในอำนาจของคณะรัฐบาลด้วยตามทรรคนะของ
ฝ่ายทหาร---ที่จะตัดสินใจขัดต่อคณะเสนาธิการทหาร ในเรื่องปฏิบัติการอันสำคัญยิ่ง ซึ่งยังรวม
ตลอดไปจนถึงเรื่องเกี่ยวกับระดับขีดค้นของการสร้างกำลังรบตามความจำเป็นเพื่อป้องกันประเทศ
ในวาระเช่นนั้น เสนาธิการทหารเรือมิได้เพียงแต่ถูกมองข้ามไปเท่านั้น เขายังถูกบีบบังคับ
ให้ลาออกด้วย เมื่อเกิดเรื่องนี้พร้อมกับเรื่องเดิมที่คาโตนกำลังกองพลของทหารบกหลงเสียสี่กองพล
ไม่กี่ปีก่อนหน้านั้น เหตุการณ์เช่นนี้ย่อมเป็นการแสดงชัดว่า คณะรัฐบาลนั้นคุกคามความเป็น
อิสระที่คณะเสนาธิการทหารหวงแหนยิ่งนัก

ผลแห่งความรุนแรงประการหนึ่งที่เกิดจากเหตุการณ์เหล่านั้นก็คือ การลอบยิงนายก
รัฐมนตรีฮามากูชิในเดือนพฤศจิกายน เขาได้ถึงแก่กรรมจากบาดเจ็บครั้งนั้นในปีต่อมา
การลอบยิงที่เกิดจากเด็กหนุ่มที่มีความเกี่ยวข้องกับสมาคมรักชาติที่ไม่ใคร่จะมีชื่อนัก ดูเหมือน
ว่าจะมิได้เป็นส่วนหนึ่งของแผนการที่กว้างกว่านั้น อีกทั้งมิได้เกิดผลมากมายต่อสถานการณ์ทาง
การเมือง เพราะนายวาตัตซูกิ (Wakatsuki Reijiro) ได้ขึ้นมาเป็นนายกรัฐมนตรี และหัวหน้าพรรค
ต่อจากฮามากูชิในเดือนเมษายน ค.ศ.๑๙๓๑ เขาเป็นคนที่มิภูมิหลังและแนวความคิดเหมือนฮามากูชิ
ทั้งนี้และทั้งนั้น นับเป็นอาการอย่างหนึ่งของกิจการภายในประเทศซึ่งเหล่าทหารบกได้ใช้ให้
เป็นประโยชน์แก่ส่วนตนหรือเพื่อราชการทหารของตน

การเคลื่อนไหวแรกสุดได้มาถึงในต้นปี ๑๙๓๑ โดยมีฝีมือของสมาชิกของสมาคม
เซอร์ที่นำโดย พันโท ฮาชิโมโตะ ร่วมมือกับหัวรุนแรงฝ่ายพลเรือนนำโดย โอกาว่า (Okawa
Shumei) ซึ่งมีแผนการประการแรกว่า จะก่อการจลาจลเป็นชุด ๆ ต่อเนื่องกันและจู่โจมด้วยระเบิด
ด้วยฝีมือของฝ่ายพลเรือน และดำเนินการโดยฝ่ายกองทัพบกจะหยาบยื่นอาวุธให้ ประการ
ที่สอง จะประกาศกฏอัยการศึกและจัดตั้งรัฐบาลทหารนำโดยนายพลอุงากิ (Ugaki) ส่วนนายพล
อุงากิ และนายทหารชั้นผู้ใหญ่หลายคนจะรู้เห็นเป็นใจล่วงหน้ากับแผนการนี้มากนักน้อยเพียงใดหรือ
ไม่นั้นเป็นเรื่องที่ยังไม่แน่ชัด แม้ว่าความสำเร็จผลของแผนการนี้ย่อมจะต้องขึ้นอยู่กับความร่วมมือ
ของท่านนายพลและนายทหารชั้นผู้ใหญ่ด้วย ความจริงที่ว่า พวกเขาได้ออกคำสั่งเลิกแผนการนั้น
ในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๓๑ ก่อนวันที่กำหนดปฏิวัติการก็เป็นการชี้แนะแล้วว่า พวกเขาได้
รับรู้รายละเอียดของแผนการนั้นในวินาทีสุดท้าย และได้ถอนตัวออกมาได้ทันกาล แต่ความ
ยากลำบากกลับซับซ้อนของพวกเขาไม่ว่าจะมากหรือน้อยก็ตามก็ทำให้พวกเขาประสบความสำเร็จ

ยากลำบากในการที่จะเอาผิดกับพวกที่เหลือ ยิ่งกว่านั้น การที่พวกเขาขาดการตัดสินใจเป็นข้อยุติ ก็ทำให้ผู้ก่อการเชื่อว่าครั้งต่อไปจะต้องบังคับให้ฝ่ายกองทัพเป็นผู้นำ เป็นการเสริมต่อจากการที่จะต้องล้มรัฐบาล ข้อวินิจฉัยเช่นนี้ได้กลายเป็นแผนการต่อมาในปีนั้น ครั้งนั้น ผู้คิดก่อการคือ ฮาชิโมโตะ และโอกาวา โดยมุ่งที่จะให้นายพลอารากิ (General Araki Sadao) เป็นนายกรัฐมนตรี ในครั้งนั้น ทหารต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับขั้นตอนแรก ๆ ของแผนการ ตัวอย่างเช่น รัฐบาลต้องถูกกำจัดออกไปโดยใช้วิธีโจมตีทางอากาศในขณะที่รัฐบาลเปิดการประชุมอยู่ ต้องเรียกกองพลรักษาความปลอดภัยออกมาซึ่งเป็นผลมาจากการที่เกิดความปั่นป่วนขึ้น และจะต้องกันรัฐมนตรีสงครามออกไปเสียก่อนจนกว่าจะมีการประกาศกฎอัยการศึก แผนการนี้ถูกทรยศหักหลังและผู้คิดแผนการนี้ถูกจับกุมในเดือนตุลาคม อย่างไรก็ตาม การลงโทษอย่างอ่อนมาก ได้แสดงให้เห็นว่า เบื้องบนระดับสูงของฝ่ายทหารยังไม่เต็มใจที่จะปฏิบัติการอย่างเข้มแข็งเพื่อรักษาระเบียบวินัย

ผลประการหนึ่ง คือ นายทหารชั้นผู้ใหญ่บางคนก็มีแผนการของตนเองที่จะปฏิบัติการบนแผ่นดินใหญ่ด้วยวิธีการที่มีลักษณะเหมือน “เป็นกบฏ” เหมือนแผนการของฮาชิโมโตะ ในวงการทหาร มีความรู้สึกกันมาช้านานแล้ว โดยเฉพาะกองทัพที่คาบสมุทรกวันตุง (Kwantung) ซึ่งมีหน้าที่ควบคุมกองทหารรักษาเขตรถไฟในแมนจูเรียได้นั้นว่า นโยบายแปรองตองกับเงินของนายชิเดฮารา (Shidehara) ได้ทำให้ญี่ปุ่นพลาดโอกาสเหมาะในการขยายอำนาจอาณาเขต เพราะมีการโต้แย้งกันว่า การที่เงินแตกแยกนั้นเป็นเรื่องที่คงเป็นเช่นนั้นชั่ววันจันทร์ ญี่ปุ่นจึงควรครอบงำหาผลประโยชน์จากจีน ในขณะที่ญี่ปุ่นยังสามารถทำได้ อันที่จริงแล้วนายทหารบางคนของกองทัพกวันตุงเองก็พยายามสร้างวาระโอกาสขึ้น เพื่อจะทำเช่นนั้น ใน ค.ศ. ๑๙๒๘ โดยจัดการฆาตกรรมขุนศึกจางโซ่หลินแห่งแมนจูเรีย และแม้ว่าโตเกียวจะปฏิเสธที่จะฉวยโอกาสนั้น นายทหารพวกนั้นก็ยังหวังเช่นเดิมด้วยความทะเยอทะยานอยาก ใน ค.ศ. ๑๙๓๑ เป็นเวลาเหมาะพร้อมที่จะลองปฏิบัติการอีกแล้ว จีนถูกหักเหความสนใจไปสู่เรื่องวาทภัยในลุ่มแม่น้ำแยงซี อังกฤษและสหรัฐอเมริกา ก็หมกมุ่นอยู่กับความยากลำบากทางเศรษฐกิจภายในประเทศ และในประเทศญี่ปุ่นเอง ก็ต้องมีการรณรงค์ประเด็นต่าง ๆ ขึ้นมาบ้างเพื่อหาเสียงจากปวงชน ให้สนับสนุนอยู่เบื้องหลังกองทัพบกในการต่อสู้กับฝ่ายนักการเมือง การปฏิบัติการในแมนจูเรียดูเหมือนจะเป็นสิ่งหนึ่งที่ยิ่งกว่านั้นอีก คือ เป็นนโยบายที่นายทหารทุกฝ่ายสามารถตกลงกันได้ ---เมื่อภายหลังเหตุการณ์ หรือถ้าจะเป็นก่อนเหตุการณ์---เป็นเหตุการณ์ที่ทุกฝ่ายไม่ว่าจะยึดใดแตกต่างกันเพียงใดในเรื่องการเมืองภายในประเทศ ล้วนเห็นดีเห็นงามด้วย

ระหว่างปี ๑๙๓๑ นายทหารในกลุ่มทั้งที่โตเกียวและแมนจูเรียได้ดำเนินการเตรียมพร้อม ทั้งนี้รวมทั้งการเชิญชวนด้วยการพูดในที่สาธารณะแจกจ่ายใบปลิวจุลสารพร้อม ๆ กับการเตรียมการทางทหารเพื่อการเคลื่อนกำลังและเสริมกำลังในกรณีที่เกิดเหตุขึ้น ในวันที่ ๑๕ กันยายน กองทัพอากาศได้รับคำสั่งให้ดำเนินการให้พร้อมไว้ ในวันที่ ๑๘ กันยายน แผนการก็ได้ถูกนำไปใช้บังคับ ในคำคืนดินนั้นเองที่ทหารญี่ปุ่นคนหนึ่งที่ลาดตระเวนใกล้เมืองมุกเด็น ได้ยินเสียงระเบิดขึ้น จากการตรวจสอบพบว่า เส้นทางรถไฟนอกเมืองได้รับความเสียหายเล็กน้อย และได้มีการยิงใส่ทหารจีนกลุ่มหนึ่งที่ปรากฏอยู่ในใกล้บริเวณนั้น ด้วยข้อแอบอ้างนั้นก็ได้มีการเริ่มต้นเพื่อยึดครองพื้นที่ กองทหารได้เข้ายึดคลังแสงของมุกเด็น ท่าอากาศยาน และสถานีวิทยุไว้ได้ก่อนฟ้าสว่าง และวันต่อมาก็ยึดได้ตัวเมืองพร้อมทั้งเมืองชางจุง (Changchun) สองวันต่อมาเมืองกิริน (Kirin) ก็ถูกยึด ในวันที่ ๒๑ กันยายน ได้มีการส่งทหารจากเกาหลีมาเสริมทำให้สามารถขยายการปฏิบัติการทางทหารไปได้ครอบคลุมทั่วทั้งมณฑลต่าง ๆ ของแมนจูเรียภายในเวลาอีกสามเดือน

ในเมืองโตเกียว รองเสนาธิการทหารบกที่แม้จะมีได้เข้าร่วมการแต่ก็แสดงความเห็นใจการปฏิบัติการยึดครองแมนจูเรียอย่างเห็นชัด ทั้งนี้รวมทั้งรัฐมนตรีสงครามและนายพลมินามิก็แสดงเช่นนั้น ทั้งสามคนได้ใช้มาตรการเป็นขั้นตอนเท่าที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนกำลังทหารในยุทธภูมิดังนั้น รัฐบาลเองก็ต้องตกกระไดพลอยโจนกับเหตุการณ์ที่ได้สำเร็จจุลส่งไปแล้ว (a fait accompli—(หมายถึงการกระทำสิ่งใด ๆ จนสำเร็จไปแล้ว ทำให้การต่อต้านเป็นปฏิปักษ์หรือโต้แย้งใด ๆ ล้วนไร้ประโยชน์—คำนิยามของ Webster, p.503)) รัฐบาลได้ยินข่าวลือเรื่องการปฏิบัติการนี้ก่อนหน้านั้นประมาณไม่กี่วันและได้พยายามที่จะยับยั้งแผนการนั้น โดยส่งคนไปหาแม่ทัพกองทัพอากาศ แต่นายทหารที่ส่งไปนั้นเป็นสมาชิกของแผนการนั้นจึงระมัดระวังพอที่จะไม่แจ้งข่าวเลยจนกระทั่งเมื่อสายเกินกาลแล้ว หลังจากนั้น เมื่อกองทหารได้เข้าเกี่ยวข้องกับเต็มทีไปแล้ว รัฐบาลพยายามที่จะยับยั้งการรุกคืบหน้าแต่ก็ไร้ผล ผู้บัญชาการในแนวรบล้วนเพิกเฉยต่อคำสั่งของรัฐบาลโดยให้เหตุผลว่าเป็นเรื่องจำเป็นต้องปฏิบัติการโดยรัฐมนตรีสงครามและคณะเสนาธิการทหารก็ให้การสนับสนุนด้วย อันที่จริงเมื่อถึงปลายเดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๓๒ สงครามได้ขยายไปถึงดินแดนจีนแท้ด้วย (แมนจูเรียเป็นดินแดนชนต่างดาวพวกแมนจู มิใช่ชาวจีนถือเป็นประเทศราชในอดีตบางสมัย และประเทศเพื่อนบ้านในบางสมัย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความยิ่งใหญ่และหรือความอ่อนแอของจีนเอง---คำอธิบายของผู้เขียน) โดยกองทหารญี่ปุ่นปะทะกับจีนที่เชียงไฮ้และได้นำไปสู่การต่อสู้กันอย่างหนักและมีอยู่ครั้งหนึ่งถึงขนาดเรือรบจู่โจมตีนานกิง

(Nanking) ด้วยปืนใหญ่ เป็นเวลาหลายสัปดาห์ที่การต่อสู้เกิดขึ้นเพียงเท่านี้ เพราะการยึดครองแมนจูเรียได้สำเร็จลุล่วงเมื่อถึงเวลานั้น และกองทัพบกได้แสดงตนให้ประจักษ์แล้วว่ามีความมุ่งมั่นที่จะไม่ถอนทหารโดยได้มีการตั้งรัฐบาลหุ่นขึ้นมาจากเชิด รัฐบาลนั้นได้ประกาศเอกราชจากจีนในวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๓๒ อดีตจักรพรรดิฉินองค์สุดท้ายพระนามว่า ปูยี (Pu Yi) ได้เป็นประมุขของประเทศแมนจู (Manchukuo) ในเดือนมีนาคม

ผลกระทบของเหตุการณ์นั้นต่อวงการเมืองระหว่างประเทศก่อนจะรุนแรงมากเป็นเรื่องที่จะพิจารณากันในบทต่อไป อีกทั้งยังมีผลต่อพัฒนาการต่าง ๆ ภายในประเทศญี่ปุ่นด้วย รัฐบาลของนายวาคัตซูกิผู้สิ้นหวังเมื่อต้องเผชิญกับการกระทำของกองทัพ ก็แตกแยกสามัคคีกันเองจนรัฐบาลล้มไปในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๓๑ ผู้ขึ้นมาแทนคือ นายอิโนุเก ผู้นำพรรคไชยูโก รัฐบาลชุดนี้มีจุดอ่อนในด้านการดำเนินการต่างประเทศเป็นประวัติต่างพร้อยของผลงานในอดีตมาก่อน บรรดารัฐมนตรีพบว่าตนได้สนับสนุนนโยบาย “ที่มีตัวตน” ด้วยความกระตือรือร้น ในขณะที่ถ้าต่อต้านนโยบายนั้นก็จะเป็นการยากที่จะวิจารณ์กองทัพบกที่ดำเนินนโยบายเช่นนั้น แม้ว่าจะเป็นการล่วงละเมิดรัฐธรรมนูญสักเพียงใดก็ตาม ยิ่งกว่านั้น สมาชิกบางคนของรัฐบาลในระบุนั้นก็มีเหตุผลทุกประการที่จะต้องเกรงกลัวเพื่อความปลอดภัยส่วนตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าตนเกิดไม่ชาญฉลาดไปชี้แนะให้หลู่ทางตกลงกับจีน แต่สมาคมรักชาติปลื้มปิติกับสิ่งที่ได้กระทำไปแล้วมาก สมาคมเหล่านี้มีความวิตกกังวลว่ากองทัพบกควรได้รับความสนับสนุนเต็มที่ โดยให้มีการจัดตั้งระบอบใหม่ขึ้น ดังนั้นเพื่อนร่วมเลือดสาบานของอิโนุเก ซึ่งทุมเทตัวเองเพื่อขจัดกลุ่มผู้ปกครองได้ทำบัญชีรายชื่อเหยื่อและจับสลากกันว่าใครจะได้มีโอกาสชีวิต “ประหารชีวิต” เหยื่อ ในวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๓๒ มีคนหนึ่งจับสลากได้ไปสังหารชีวิต อูนิ จุนโนซุเก (Inoue Junnosuke) อดีตรัฐมนตรีคลังซึ่งเป็นที่รู้จักกันว่าไม่เห็นด้วยกับการยึดครองแมนจูเรียไม่ถึงเดือนต่อมา อีกคนก็สังหารบารอนแดน (Baron Dan) ผู้นำบริษัทมิตซุอิ แม้เมื่อถึงจุดนี้คนที่เหลือของกลุ่มสังหารจะถูกจับกุมและสังหารคนเป็นชุด ๆ ก็สิ้นสุดลง

ภาระนี้ได้มีอีกกลุ่มเข้ามาดำเนินการด้วยเทคนิคที่แตกต่างออกไป คือ กลุ่มที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีการเกษตรของกอนโด ไชเกียว (Gondo Seikyo) ตาชิบานา (Tachibana Kosaburo) ได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโอคาบาวา ชูไม และบุตรคนหนึ่งของโตยามา (Toyama Mitsuru) แต่ผู้นำที่มีบทบาทคือนายทหารหนุ่มจากฐานทัพเรือไมไกลจากมิโตะและพวกนักเรียนนายร้อยกลุ่มหนึ่ง กลุ่มนี้ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มยุวชนจากชนบท (Aikyojuku) ของตาชิบานา ซึ่งมีการรวมตัวจัดตั้งเล็กน้อย และมีประสบการณ์น้อยกว่า นักหนังสือพิมพ์ร่วมสมัยได้เคย

วิจารณ์ยูชนี่ว่าเป็นพวก “หนุ่มน้อยในม่านหมอกสีชมพู”^{๗๑} ด้วยเหตุผู้ดำเนินการประเภทนี้ ก็ไม่น่าประหลาดเลยว่าจะต้องมีความผิดพลาดมาก เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ค.ศ.๑๙๓๒ พวกนี้ได้โจมตีโรงไฟฟ้าเมืองโตเกียว ธนาคาร สำนักงานของพรรคไชยูไกและสถานที่อื่น ๆ อีกมากด้วยความพยายามที่จะก่อวิกฤตการณ์ขึ้นเพื่อให้มีการประกาศกฎอัยการศึก ความพยายามนั้นล้มเหลวเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม พวกเขาประสบความสำเร็จในด้านหนึ่ง คือ ลอบสังหารนายกรัฐมนตรีอิโนูเกะในบ้านพักทางการ เรื่องนี้ถ้าไม่เป็นการช่วยุให้ทหารก่อการรัฐประหารอย่างน้อยที่สุดก็ถือว่าเป็นจุดที่ทำให้ล้ายรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองมิให้มีทางฟื้นตัวได้อีก

บรรยากาศที่การเมืองได้ดำเนินไปในภายหลังจากนั้น เป็นบรรยากาศที่ดูธรรมดาเพราะเกิดเหตุคดีความ ซึ่งเริ่มมีขึ้นในฤดูร้อนปี ๑๙๓๓ คือ คดีฝ่ายพลเรือนต่ออิโน นิชิโซ และตาชิบานา โคซาบุโร และพรรคพวกของทั้งสองคน และคดีเรื่องฝ่ายทหารในศาลทหาร ๒ แห่ง คือ ศาลทหารบกและศาลทหารเรือ การว่าความเป็นไปโดยเปิดเผยต่อสาธารณชนอย่างยืดเยื้อยาวนานและเต็มไปด้วยการใช้ถ้อยคำสำหรับัดสำนวน ฝ่ายจำเลยได้รับอนุญาตให้เข้าร่วมในการกล่าวโทษอย่างดุเดือด บางครั้งเป็นการว่าความนานถึง ๒-๓ วัน ด้วยเรื่องทุกสิ่งและทุกคนที่คิดกันว่ามีเหตุผลสมควรที่จะต้องเกลียดชัง นี่คือจุดยืนของฝ่ายจำเลยที่โต้แย้งอ้างความรักชาติเป็นเหตุผล ยิ่งกว่านั้น จำเลยได้รับการสนับสนุนให้โต้แย้งเช่นนั้น โดยฝ่ายผู้พิพากษาและโดยคำแนะนำของฝ่ายอัยการ ในขั้นตอนหนึ่ง ตาชิบานา ได้รับอนุญาตให้ประกาศแต่ละวันถึงเรื่องที่ เขาจะพูดในวันต่อไปได้ อิโนบุถึงกิริยามารยาทของผู้พิพากษา และกล่าวหาว่า เขามีได้สนใจในคำพูดอย่างแท้จริง และเขาได้บังคับให้แต่งตั้งผู้พิพากษาคนใหม่ด้วยการปฏิเสธที่จะดำเนินความคดีต่อไป

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะของความคดีแล้ว การตัดสินคดีค่อนข้างจะเบาบาง เพียงตั้งแต่จำคุก ๔ ปี สำหรับนักเรียนนายร้อยทหารบก ไปจนถึงการตัดสินจำคุกตาชิบานาตลอดชีวิต ข้อเท็จจริงนี้มีได้หลักหนีไปจากความสังเกตสังกาของผู้รักชาติอื่น ๆ หรือจากความสังเกตของฝ่ายเหยื่อของพวกนี้ ผลก็คือทำให้บรรดาพวกการเมืองเสียขวัญกำลังใจ พรรคมินไซโตและไชยูไกแสดงให้เห็นความอ่อนเพล่าล้าและความแตกแยกในไม่กี่ปีต่อมา บางกลุ่มก็แยกไปจากพรรคไปใฝ่หาอำนาจด้วยการเป็นพันธมิตรกับพวกชาตินิยมรุนแรง บางคนก็ยังคงอยู่กับพรรค แต่สนับสนุนนโยบายของกองทัพมากขึ้นทุกที ข้อยกเว้นที่สำคัญคือ องค์การฝ่ายซ้ายใหม่ชื่อพรรคสังคมนิยมชน (Social Mass Party---Shakai Taishuto) ที่จัดตั้งขึ้นในเดือน

กรกฎาคม ค.ศ.๑๙๓๒ แม้ว่าลัทธิสังคมนิยม (National Socialism) ของญี่ปุ่นหลายรูปแบบจะดึงดูดใจให้พรรคนี้เกิดความแตกแยกกัน พรรคนี้ก็ยังสามารถดำเนินนโยบายแอนตี้ลัทธิทุนนิยม แอนตี้ลัทธิคอมมิวนิสต์และแอนตี้แนวทางของฟาสซิสต์ (Fascism) จนถึงปี ๑๙๓๗ เมื่อเกิดสงครามจีน-ญี่ปุ่นขึ้น ไม่ต้องสงสัยเลยว่า พรรคนี้ได้รับความเกือหนุนจากการที่ตำรวจกวาดล้างพวกซ้ายจัด (Extreme Left-wing)---มีคนถูกจับประมาณ ๒๐,๐๐๐ คน ในเดือนตุลาคม ค.ศ.๑๙๓๒---เพราะการกวาดล้างนี้ทำให้เหลือแต่พวกหัวไม่รุนแรงและทำให้พรรคมีความประสานกันมากกว่าพรรคทั่วไปในรูปแบบนี้ ในสมัยแรก ๆ พรรคยังได้รับผลประโยชน์ในบางระดับจากการที่ประชาชนไม่พอใจกับการกระทำส่วนใหญ่ของฝ่ายกองทัพบก ดังนั้น ในการเลือกตั้งปี ๑๙๓๖ พรรคนี้ได้คะแนนเสียงถึงล้าน และได้ที่นั่งในรัฐสภา ๑๘ ที่นั่ง เป็นประวัติการณ์สำหรับฝ่ายซ้าย อย่างไรก็ตาม ผลเช่นนี้ก็ไม่มีอะไรเพียงพอที่จะมีอิทธิพลต่อวิถีทางของเหตุการณ์ต่าง ๆ

การปกป้องรัฐธรรมนูญจึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่แวดล้อมพระจักรพรรดิมากขึ้น ทุกที่ ซาอิตอนิจิซึ่งเป็นที่ปรึกษาส่วนพระองค์คนสุดท้ายและเป็นอดีตนายกรัฐมนตรี และหลายคนที่มีตำแหน่งหน้าที่ เช่น เป็นเสนาบดีกระทรวงมูธาทร หรือประธานองคมนตรี อีกมากหลาย เป็นพวกเสรีนิยมผู้ปรารถนาจะได้เห็นกองทัพมีระเบียบวินัยและเลือกที่จะให้รัฐบาลมาจากพรรคการเมืองต่อไปมากกว่า ในอีกด้านหนึ่ง พวกเขาก็มองว่าเหล่าทหารกองทัพหัวรุนแรงไม่ยอมรับ และพวกเขาก็เกรงว่าความพยายามใด ๆ ที่จะทำตามความคิดดังกล่าวอาจนำไปสู่การปฏิวัติซึ่งจะทำให้สถาบันทั้งปวงรวมทั้งสถาบันจักรพรรดิตกอยู่ในระหว่างอันตราย พวกเขาจึงมองเห็นว่าไม่มีทางอื่นให้เลือกนอกจากต้องยอมประนีประนอม

สิ่งนี้หมายถึงการหวนกลับไปใช้วิธีดั้งเดิมอยู่ระยะหนึ่งโดยการเสนอรัฐบาลอันประกอบด้วยสมาชิกจากพรรคการเมือง แต่นำโดยบุคคลที่มีได้มาจากพรรค โดยพื้นฐานนี้เองที่นายพลเรือไซโต มาโกโตะ (Saito Makoto) ได้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากอิโนุเก ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.๑๙๓๒ และต่อมาก็สืบทอดโดยนายพลเรือโอดาดา ไคซุเก (Odada Keisuke) ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.๑๙๓๔ การเลือกทหารเรือเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นไปตามคำบงการด้วยความเชื่อว่าจะเป็นที่ยอมรับสำหรับเหล่านายพลทั้งหลายที่สามรถเข้าไปแจ็กก็้จัดการได้ อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาที่ยั่งยืนกว่าเป็นเครื่องพิสูจน์ว่าหาไม่ได้ ปัญหาก็คือ การฟื้นฟูระเบียบวินัยในพวกหัวรุนแรงของกองทัพ คนที่จะทำได้อย่างชอบด้วยเหตุผลก็ดูเหมือนจะเป็นเหล่านายทหาร

ระดับอาวุโส จึงต้องขอความช่วยเหลือจากผู้บังคับบัญชาระดับสูง ซึ่งหมายถึงการผ่อนปรนให้บ้างเป็นการตอบแทน กล่าวคือ ในด้านการต่างประเทศ ต้องมีการยอมรับการขยายอำนาจในแมนจูเรียและในด้านภายในประเทศ ต้องมีการเลื่อนการฟื้นฟูระเบียบวินัยไปจนกว่าผู้บังคับบัญชาจะรู้สึกว่าจะสามารถปฏิบัติได้ ผลที่ออกมาก็คือ นโยบาย “ควบคุมโดยยินยอมให้ข้อผ่อนปรน” ซึ่งลงเอยด้วยการสละสิ้นทุกประการที่มุ่งหมายจะรักษาระเบียบวินัยไว้

ความยากลำบากประการหนึ่งก็คือ นายพลทั้งหลายมีความคิดเห็นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมาก ส่วนน้อยที่รู้จักกันว่ากลุ่มวิถีทางจักรพรรดิ (Kado—Imperial Way Faction) มีนายพลอารากิ (Araki) และนายพลมาซากิ (Mazaki) เป็นแกนนำ เป็นกลุ่มที่เห็นอกเห็นใจกับความคิดลักษณะปฏิวัติของคิคา อิชิ อีกกลุ่มคือกลุ่มควบคุม (Control Faction—Tosei) ในขั้นต้น นำโดยนางาตา (Nagata Tetsuzan) แล้วต่อมานำโดยอิชิฮาตา (Ishihata Kanji) และมูโต อากิรา (Muto Akira) เป็นกลุ่มหัวเก่ากว่า มีเหตุมีผลมากกว่า เต็มใจมากกว่าที่จะร่วมกับข้าราชการและพวกนายทุนภายในในกรอบโครงสร้างที่มีอยู่ ทั้งสองกลุ่มภาคภูมิใจมากในเกียรติภูมิของกองทัพบก และความเป็นอิสระของกองทัพบกตามระบอบรัฐธรรมนูญ พวกเขาพร้อมที่จะปกป้องกองทัพจากเหล่าคู่แข่ง ทั้งสองกลุ่มกดดันให้มีนโยบายต่างประเทศ “ที่เป็นตัวเป็นตนขึ้นมา” อย่างไรก็ตาม ในที่นี้มีความแตกต่างอยู่บ้างโดยที่ว่า กลุ่มวิถีทางจักรพรรดิที่มีหัวคิดรุนแรงเห็นว่ารุสเซียเป็นศัตรูและวิตกกังวลมากที่จะไม่ให้ญี่ปุ่นมีความพัวพันทางทหารโดยมีกองกำลังในที่อื่นใดจนลี้กล้าเกินไป ในขณะที่กลุ่มควบคุมที่ใช้ความไม่รุนแรงในการเมืองภายในประเทศก็เป็นตัวแทนของฝ่ายที่ต้องการขยายดินแดนในแมนจูเรียและจีน ทั้งสองกลุ่มมีแนวโน้มที่จะมีลักษณะต่างประเภทกัน กล่าวคือ กลุ่มวิถีทางจักรพรรดิเป็นพวกนายทหารระดับผู้บังคับการที่หัวคิดตรงและเด็ดเดี่ยว ไม่มีความอดกลั้นต่อการประนีประนอมและไม่อดกลั้นต่อพวกนักการเมือง ส่วนกลุ่มควบคุมเป็นพวกอ่อนโยนละมุนละไมใจเย็น มีประสบการณ์ในกิจการมากกว่า บางคนเป็นผู้อำนวยการสำนักงาน บางคนก็เป็นหัวหน้าหน่วยในคณะเสนาธิการทหาร

การต่อสู้ระหว่างทั้งสองกลุ่มมิได้ร่วมกันต่อสู้กันเต็มที่นักจนถึงปี ๑๙๓๕ จากปลายปี ๑๙๓๑ เมื่ออารากิเป็นรัฐมนตรีสงครามและมาซากิเป็นรองเสนาธิการทหาร กลุ่มวิถีจักรพรรดิมีอำนาจมากขึ้นในแมนจูเรียแล้วในเดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๓๔ อารากิได้ลาออกเพราะเครียดมาก และสุขภาพไม่ดี ผู้สืบทแทนเขาคือ ฮายาชิ เซนจูโร (Hayashi Senjuro) ก็เริ่มอยู่ใต้อำนาจของนางาตา เทตซุชาน มาซากิโนะนั้นเป็นผู้อำนวยการทั่วไปของการศึกษาทหาร

(Director General of Military Education) ซึ่งถือกันว่ามีผลสำคัญ เป็นหนึ่งในสามตำแหน่งระดับสูงมากของกองทัพ เป็นตำแหน่งที่มีหน้าที่ควบคุมการฝึกอบรมทหารด้วย แต่ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. ๑๙๓๕ นางาตาท่ายสุดได้ประสบความสำเร็จในการขับมาซากิออกจากตำแหน่ง ทำให้เกิดความเดือดร้อนกันมาก ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม นางาตาเองก็ถูกนายพันโทไอซาวา ซาบุโร (Lt.-Col Aizawa Saburo) ฆ่าตาย นายพันโทผู้นี้เป็นคนหนึ่งที่ให้การสนับสนุนมาซากิ กลุ่มควบคุมก็ตอบโต้โดยการนำตัวนายพันโทไอซาวาขึ้นศาล และดำเนินการที่จะย้ายพวกที่ก่อความเดือดร้อนให้ไปอยู่แมนจูเรีย แผนนี้เป็นการกล่อมเกลาวกวีวิถีทางจักรพรรดิให้ใช้กำลังอีกครั้งหนึ่ง

ความพยายามของพวกเขาที่จะยึดอำนาจได้เริ่มขึ้นในวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๓๖ ในตอนเช้า กำลังคนกว่า ๑ พันคนของกองพลที่ ๑ นำโดยนายทหารจากกลุ่มวิถีทางจักรพรรดิได้เข้ายึดใจกลางเมืองหลวง กำลังบางส่วนจู่โจมบ้านพักของนายกรัฐมนตรี แต่ไม่สามารถจะฆ่านายโอกาดะได้ เพราะจำเขาไม่ได้ กำลังอีกส่วนฆ่านครินทร์คลัง ผู้อำนวยการคนใหม่ของการศึกษาทหารและเสนาบดีกระทรวงมูรธาทร ทั้งนี้ยังรวมทั้งการโจมตีไม่ว่าจะสำเร็จมากหรือน้อยที่มีต่อบุคคลผู้มีชื่อเสียงอื่น ๆ อีกมาก ได้มีการแจกใบปลิวเรียกร้องให้จัดระเบียบแบบแผนใหม่ ซึ่งก็เป็นที่หวังกันว่าจะมีมาซากิเป็นผู้นำ แต่ทั้งมาซากิและอารากิก็มิได้มีความเคลื่อนไหวแต่อย่างใด รวมทั้งสมาคมก็มิได้สยบอยู่แทบเท้าพวกเขา ดังที่ข้อเขียนของวรรณกรรมฝ่ายชาตินิยมสุดขีดอาจจะชักนำให้คาดคิดเช่นนั้น แทนที่จะเป็นดังกล่าว พระจักรพรรดิทรงโปรดให้นายทหารผู้บัญชาการระดับสูงเรียกประชุมกองทัพเรือและกองพลทหารรักษาพระองค์ แล้วได้เข้าล้อมพวกกบฏ ได้มีการเชิญชวนให้ยอมจำนนเสีย พวกกบฏได้ยอมจำนนหลังจากที่เผ่ารอคอยด้วยความไม่สบายใจนักเมื่อวันที่ ๒๙ ตอนเที่ยง

การยอมจำนนครั้งนั้นมิได้มีการนำคดีขึ้นพิจารณาอย่างเปิดเผยหรืออย่างพอเป็นพิธี กบฏ ๑๓ คน ถูกตัดสินประหารชีวิตเป็นการลับ ๆ อย่างรีบร้อน ไอซาวาและพันมิตรฝ่ายพลเรือนอีก ๔ คน รวมทั้งคิดเองก็ต้องรับโทษชะตาทำนองเดียวกันในปีต่อมา อารากิและมาซากิได้ถูกจัดเป็นฝ่ายสำรอง และการปกครองแบบเก่าก็ได้รับการฟื้นฟูขึ้น โดยรัฐมนตรีสงครามต้องเป็นนายทหารที่มีความแข็งขันในบัญชีรายชื่อเพราะหวังกันว่าจะเป็นการป้องกันพวกเขามิให้เข้าข้องเกี่ยวกับการเมือง เป็นที่อ้างกันว่า ได้มีการฟื้นฟูระเบียบวินัยแล้ว

มันเป็นความจริงเพียงพอที่ว่า ระเบียบวินัยภายในกองทัพหลังเหตุการณ์นั้นมีลักษณะไม่ปรากฏเด่นชัด เป็นลักษณะที่เรียกกันในภาษาญี่ปุ่นว่า เกกกุโจ (Gekkujo) ส่วนวนที่ใช้หมายถึงการที่ผู้น้อยชักเชิดผู้บังคับบัญชาของตน และหมายถึงการที่ผู้รับผิดชอบอย่างพอเป็นพิธีต่อการตัดสินใจของกองทัพได้แสดงทรรศนะของคณะบุคคลผู้ร่วมงาน ในฐานะผู้บริหารซึ่งมีสิทธิ์ที่จะเสนอวิธีปฏิบัติการที่คาดว่าจะมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเอาไปใช้ โดยธรรมเนียมแล้ว สัมพันธภาพเกิดจากระหว่างเจ้าขุนนางกับชามูไร ได้มีความแข็งแกร่งเสริมด้วยความคิดของขงจื้อที่ว่าด้วยความเป็นผู้นำ ในภาคปฏิบัติ เป็นการให้คณะผู้ทำงานระดับอาวุโสมีขีดค้นระดับอำนาจคล้ายกับของข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ ตัวอย่างที่สำคัญที่สุดในทศวรรษที่ ๑๙๓๐ เห็นได้จากกิจกรรมของสำนักกิจการทหาร (Military Affairs Bureau) ที่กระทรวงสงครามซึ่งมีการต้องเจรจาเรื่องการป้องกันประเทศกับทางฝ่ายพลเรือน และตัวอย่างจากหน่วยปฏิบัติการ (Operation Division) ของคณะเสนาธิการซึ่งเป็นฝ่ายกำหนดยุทธศาสตร์ เจ้าหน้าที่ทั้งสองฝ่ายมีหน้าที่โดยแท้จริงแล้วกว้างไกลกว่าที่ควรเป็นในภาคทฤษฎี สถานการณ์เดียวกันนี้ปรากฏในกองทัพเรือและในกลุ่มผู้บังคับการทหารในต่างแดนใกล้โพ้นทะเลด้วย

โดยการที่ได้ควบคุมขั้นตอนระดับกลางดังกล่าวของกระบวนการตัดสินใจนั้นเองที่ทำให้กลุ่มวิถีทางจักรพรรดิใน ค.ศ.๑๙๓๖ สามารถสร้างอิทธิพลครอบงำกิจการกองทัพบก ยิ่งกว่านั้น โดยการกระทำดังกล่าวก็ทำให้กลุ่มนั้นสามารถวินิจฉัยนโยบายต่าง ๆ ของประเทศได้ทั้งหมด ถ้าผู้บังคับบัญชาจะถูกเรียกในบางครั้งคราวว่าเป็น “หุ่น” ภายใต้การควบคุมของบรรดาผู้ใต้บังคับบัญชา รัฐบาลก็กำลังจะกลายเป็นหุ่นของผู้บังคับบัญชาด้วยอย่างรวดเร็วยิ่ง นี่คือลักษณะของระเบียบวินัยด้วยที่เพิ่มขึ้นมากกว่าจะลดลง ภายหลังเหตุการณ์เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.๑๙๓๖ เมื่อกองทัพบกรวมพลังสามัคคีกันได้และปกป้องประเทศได้จากฝ่ายหัวรุนแรงสุดขีดแล้ว ก็สามารถดำเนินการชักเชิดในระดับสูงกว่านั้นได้ โดยส่วนหนึ่งใช้วิธีการยื่นกรานว่า กองทัพบกมีอิสระเสรีในกิจการทหาร---ซึ่งรวมทั้งแม้กระทั่งการเลือกสงครามหรือสันติภาพ---และโดยส่วนหนึ่งใช้วิธีการหาข้อเสียเปรียบของระบอบรัฐธรรมนูญให้เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเรื่องการตั้งรัฐบาลชุดต่าง ๆ ไม่มีคณะรัฐบาลใดจะตั้งอยู่ได้โดยปราศจากรัฐมนตรีสงครามและรัฐมนตรีทหารเรือ เพราะรัฐมนตรีทหารเรือต้องมาจากฝ่ายกองทัพ ไม่มีรัฐบาลใดจะถูกจัดตั้งขึ้นมาได้ ถ้ามิได้รับความร่วมมือจากฝ่ายทหารระดับสูง ดังนั้นเมื่อฮิโรตา โคกิ (Hirota Koki) ได้เป็นนายกรัฐมนตรีในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๓๖ กองทัพบกใช้สิทธิ์ยับยั้งการที่เขาแต่งตั้งรัฐมนตรีคลังว่าเชื่อถือมิได้ ฮิโรตาเองก็ถูกล้มอำนาจใน

เดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๓๗ โดยฝ่ายกองทัพบกที่เป็นปฏิปักษ์ ทั้งนี้รวมทั้งการยับยั้งนายพลอุกากิ (Ugaki) มิให้เป็นนายกรัฐมนตรีต่อจากฮิโรตา อุกากิได้รับเชิญให้จัดตั้งรัฐบาลแต่ไม่มีนายทหารคนไหนยอมรับเป็นรัฐมนตรีสงคราม ฝ่ายกองทัพบกยังตบตาหลอกกล่อนายพลฮายาชิ (Hayashi) ให้ไปเข้าเฝ้าพระจักรพรรดิ เมื่อฮายาชิลาออกในเดือนพฤษภาคม ที่ปรึกษาในราชสำนักก็ต้องหันไปหาโคโน (Konoe Fumimaro) ซึ่งมีเชื้อสายขุนนางเก่าแก่ด้วยความหวังว่า เขาจะสามารถสนองตอบข้อเรียกร้องกองทัพได้โดยไม่ยอมให้เสียหมดทุกถ้อยกระทวงความ แต่ก็พบว่า เขาได้กลายเป็นหุ่นที่ทำตามคำร้องขอของกองทัพ เมื่อเขาได้ละจากตำแหน่งไปในเดือนมกราคม ค.ศ.๑๙๓๘ ผู้สืบทอดคือฮิรานูมา (Hiranuma) ผู้ชาตินิยม ฝ่ายกองทัพระดับสูงอยู่ในฐานะที่จะเลือกเท่า ๆ กับใช้สิทธิ์ยับยั้งการแต่งตั้งรัฐบาล

รัฐบุรุษฝ่ายพลเรือนของญี่ปุ่น จึงพบว่าเขาได้แลกอันตรายนึงเพื่อให้ได้อันตรายอีกประเภทหนึ่งมาแทน การควบคุมพวกหัวรุนแรง กลุ่มวิถีทางจักรพรรดิอาจจะสามารถปกป้องรัฐธรรมนูญและหันเหการคุกคามมิให้มุ่งไปสู่พื้นฐานแห่งสังคม แต่พวกเขาต้องทดแทนด้วยสิ่งที่มีค่าสูงยิ่งนัก เป็นการเกี่ยวข้องกับการเพิ่มอำนาจของกองทัพบกให้แทรกแซงทางการเมืองมากขึ้นและเป็นการยอมรับวิถีทางซึ่งท้ายสุดได้พิสูจน์ให้เห็นว่ามีลักษณะทำลายล้างมิได้น้อยไปกว่าการปฏิวัติ กล่าวคือ การขยายอำนาจอาณาเขต และการสร้างประเทศให้รวมตัวกันจัดตั้งขึ้นเพื่อสงคราม

สงคราม---แม้ระมัดระวังที่จะเลี่ยงคำนี้---มิได้รอช้าที่จะอุบัติขึ้นในเดือนกรกฎาคม ๑๙๓๗ ได้เกิดเหตุปะทะกันดังที่เกิดมาบ่อยครั้งระหว่างทหารจีนกับทหารญี่ปุ่น ในประเทศจีนใกล้ปักกิ่ง ความเป็นปฏิปักษ์ได้แพร่กระจายออกไปจนกลายเป็นสงครามเมื่อปลายปีนั้นโดยการตัดสินใจของผู้บัญชาการในยุทธภูมิและคณะนายทหารในโตเกียว ญี่ปุ่นได้ผูกมัดตัวเองไว้กับสงครามเต็มที ผลของสงครามจะได้นำไปพิจารณากันในบทต่อไป แต่ในที่นี้ใครกล่าวว่าเป็นสงครามอันยาวนานและยากลำบากเกินความคาดหมายใด ๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งยังมีผลต่อกิจการภายในประเทศ ในด้านหนึ่ง สงครามได้หันเหความสนใจของพวกหัวเร่าร้อนในกองทัพให้ออกห่างจากการเมืองไปสู่การทหาร ในอีกด้านหนึ่ง สงครามได้สร้างบรรยากาศที่ทำให้นายทหารระดับสูงสามารถใช้แรงกดดันให้มีมาตรการต่าง ๆ เพื่อเตรียมประกาศให้พร้อมสำหรับการทดสอบครั้งใหญ่ที่จะมาถึง กล่าวคือการเตรียมเสริมกำลังทหาร การพัฒนาอุตสาหกรรมหนักต่อไป รัฐบาลควบคุมเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิด การทำลายลัทธิเสรีนิยม และการปฏิรูปการศึกษา

เค้าโครงของนโยบายเหล่านั้นได้ถูกสกัดโดยนักวางแผนของกองทัพและถูกปรับปรุง
ดัดแปลงโดยรัฐบาลของฮิตเลอร์ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.๑๙๓๖ แต่เมื่อโคโนเป็นนายกรัฐมนตรีใน
เดือนมิถุนายน ค.ศ.๑๙๓๗ เขาได้เริ่มใช้เค้าโครงนโยบายเหล่านั้น ไม่กี่วันต่อมาหลังจากที่เขาได้
เข้ารับตำแหน่ง ได้มีการดำเนินการหลายขั้นที่จะเข้าควบคุมดูแลการเงินพลเรือน และการปันส่วน
เชื้อเพลิงอย่างเข้มงวด ในเดือนตุลาคมและพฤศจิกายนในปีเดียวกันนั้น ได้มีการตั้งคณะกรรมการ
ธิการวางแผน (Cabinet Planning Board) เพื่อประสานงานกับนโยบายเศรษฐกิจ และได้มีการตั้ง
ศูนย์บัญชาการแห่งจักรพรรดิ (Imperial Headquarter) เพื่ออำนวยความสะดวกความร่วมมือระหว่างกอง
ทัพบกกับกองทัพเรือ ทั้งสององค์กรนั้นไม่เคยได้ทำหน้าที่บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าว ระเบียบข้อ
บังคับอื่น ๆ ก็มีผลให้ฝ่ายทหารได้มีอำนาจอย่างเป็นทางการซึ่งเป็นอำนาจที่มีอยู่แล้วในความเป็น
จริง การตัดสินใจเรื่องสำคัญนั้นต้องดำเนินการโดยการประชุมประสานงานระหว่างนายกรัฐมนตรี
บรรดารัฐมนตรีคลัง สงคราม ทหารเรือและคณะเสนาธิการ ข้อวินิจฉัยนั้นจะได้รับการ
ยืนยันในที่ประชุมอีกครั้งต่อเบื้องพระพักตร์พระจักรพรรดิ การตัดสินใจนั้นมีได้รวมเอา
รัฐมนตรีอื่นนอกเหนือจากที่ได้กล่าวแล้ว เว้นเสียแต่จะมีการเชิญ เมื่อมีการใช้แผนการใด ๆ ใน
ภาคปฏิบัติ---ซึ่งเป็นเช่นนั้นใน ค.ศ.๑๙๔๐---ความรับผิดชอบของคณะรัฐบาลเป็นแต่เพียงข้ออ้าง
พอเป็นพิธีเท่านั้น ในขณะที่เดียวกัน คณะกรรมการพัฒนาการเอเชีย (Asia Development
Board) ที่ตั้งขึ้นในปลายปี ๑๙๓๘ ก็เป็นตัวแทนญี่ปุ่นเข้าดำเนินการมีความสัมพันธ์กับจีน
กระทรวงเอเชียตะวันออกที่ยิ่งใหญ่ยิ่งขึ้น (Greater East Asia Ministry) ที่ตั้งขึ้นในเดือนพฤศจิกายน
ค.ศ.๑๙๔๒ ได้กลืนกินคณะกรรมการพัฒนาการเอเชียและดำเนินการติดต่อกับประเทศ
ต่าง ๆ ในภูมิภาค ในฝ่ายเลขาธิการขององค์กรต่าง ๆ เหล่านั้น เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีตำแหน่ง
สำคัญยิ่ง

การที่กองทัพขยายอิทธิพลครอบงำการกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นได้จากการ
เปลี่ยนแปลงดังกล่าวนั้นเป็นเรื่องที่มีขึ้นพร้อม ๆ กับการที่รัฐบาลได้ใช้อำนาจมากขึ้นที่จะควบคุม
เศรษฐกิจ พระราชบัญญัติ ระดมสรรพกำลังแห่งชาติ (National Mobilization Law) ที่ผ่านความ
เห็นชอบจากรัฐสภาแล้วในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๓๘ นั้น ได้ให้อำนาจสิทธิ์ขาดอย่างกว้างขวาง
ยิ่งแก่รัฐบาลในภาวะฉุกเฉิน รวมตลอดถึงการกำหนดแนวทางของแรงงานและวัตถุประสงค์ต่าง ๆ พระราช
บัญญัติว่าด้วยค่าจ้างแรงงานและราคาระบุว่า รัฐบาลเข้าดำเนินการในโรงงานบางประเภท
แม้จนถึงการวางแผนบังคับออมทรัพย์และการใช้ระบบลงทะเบียน มาตรการเหล่านี้ มิได้ใช้บังคับ
ในทันทีทันใดทั้งหมด แต่การที่มีมาตรการเหล่านั้นปรากฏอยู่ก็ทำให้เป็นไปได้ที่จะกำหนดลำดับ
ก่อนหลังในความเติบโตใหญ่ของเศรษฐกิจ

การค้าฟืนตัวขึ้นจากการค้าตัดต่ำของปี ๑๙๒๙-๓๑ โดยเป็นผลมาจากการลดค่าเงินเยน จนกระทั่งการส่งออกและสั่งเข้าในปี ๑๙๓๖ มีปริมาณเป็น ๒๕% เหนือมูลค่าของปริมาณนี้ ก่อนการค้าตัดต่ำ การขายไหมดิบตกต่ำลง แต่การส่งออกสิ่งทอที่เพิ่มขึ้นเป็นสิ่งชดเชยได้และ ได้กระตุ้นให้มีการปรับปรุงการผลิตสิ่งทอพอประมาณทั้งในด้านการผลิตหลากหลายประเภท ด้วยตลาดการค้าก็มีหลายประเภท การส่งออกน้อยมากที่สุดไปสู่ตลาดสหรัฐอเมริกา ส่วนใหญ่ ไปเอเชียและทางใต้ ซึ่งสินค้าราคาถูกสนองตอบความต้องการของประชาชนดี ลักษณะเด่นมาก ปรากฏในความเติบโตใหญ่ของอุตสาหกรรม ระหว่าง ค.ศ.๑๙๓๐ และ ๑๙๓๖ ผลผลิตสินค้าเพิ่ม สูงขึ้นมากและรวดเร็วกว่าการอุปโภคบริโภคสินค้า ในขณะที่ตัวเลขของสินแร่และเหล็กกล้าที่ยัง ไม่ได้ซบก็เพิ่มเป็นสองเท่า การผลิตถ่านหินก็เพิ่มจากประมาณ ๓๐ ล้าน เป็น ๕๐ ล้านเมตริกตัน เป็นปริมาณเพียงบอวก้างหนึ่งที่ใช้เป็นเชื้อเพลิง และกำลังพลังงานของทั้งประเทศ ญี่ปุ่นใน ครอบนั้นใช้ถ่านหินเป็น ๑/๓ ปริมาณ ๑/๓ ของการใช้ถ่านหินทั้งเอเชีย คือประมาณ ๙๐% ที่ ญี่ปุ่นต้องใช้เป็นผลผลิตภายในประเทศ การต่อเรือก็ฟื้นตัวขึ้นด้วยโดยต่อเรือออกมาได้เกือบถึง ๓๐๐,๐๐๐ ตัน ใน ค.ศ.๑๙๓๖ และเรือพาณิชย์มีระวางขับน้ำเกิน ๔ ล้านตัน ในปี ๑๙๓๗

นโยบายของรัฐบาลมีบทบาทในการพัฒนาดังกล่าวในขั้นต้นนั้นเป็นเพราะต้องการ เอาชนะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจ แต่ต่อมาก็เป็นเพราะต้องขึ้นอยู่กับความจำเป็นทางทหาร ตัวอย่างคือ การใช้จ่ายทางทหารที่เพิ่มสูงมาก จากต่ำกว่า ๕๐๐ ล้านเยน และเป็น ๓๐% ของงบประมาณใน ค.ศ.๑๙๓๑ เพิ่มเป็น ๔,๐๐๐ ล้านเยน และเป็น ๗๐% ของงบประมาณใน ค.ศ.๑๙๓๗-๘ ยิ่งกว่านั้น หลังปี ๑๙๓๘ พระราชบัญญัติระดมสรรพกำลังแห่งชาติได้ทำให้รัฐบาล เข้าควบคุมสรรพกำลัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัตถุดิบก็ทำให้มีการกระตุ้นเลือกเฉพาะอุตสาหกรรมและกิจการธุรกิจที่สรรแล้ว เป็นประโยชน์อย่างสำคัญยิ่งในการผลิตจักรยานยนต์ เครื่องบิน และเรือรบ และช่วยเพิ่มผลผลิตของอุตสาหกรรมหนักเพิ่มขึ้นเป็น ๗๐% ของการผลิตทาง อุตสาหกรรมทั้งหมดใน ค.ศ.๑๙๔๒

รัฐแมนจูเองก็ดำเนินการพัฒนาการตามแนวโน้มดังกล่าวด้วย อันที่จริงแล้ว รัฐแมนจู ก็เป็นผู้นำโครงการสำหรับญี่ปุ่นเอง เพราะอิทธิพลทหารมีสูงที่สุดในรัฐนั้นตั้งแต่แรกเริ่ม แล้ว แบบอย่างการลงทุนในระยะแรกตามแนวทางของบริษัทรถไฟแมนจูเรียก็ได้พิสูจน์ว่ามีอยู่ จำกัดไม่อาจสนองความปรารถนาของกองทัพวันตุ๋งได้ และในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๓๘ ได้มีการตั้งบริษัทพัฒนาอุตสาหกรรมแมนจูเรีย (Manchurian Industrial Development Corporation)

ขึ้นโดยนายทุนคือรัฐบาลแมนจูและกลุ่มนักอุตสาหกรรมรุ่นใหม่ของญี่ปุ่น (กลุ่ม “ไชบัตซุใหม่”) ซึ่งล้วนผูกพันเกี่ยวโยงกับกองทัพบก เงินทุนได้ถูกทุ่มลงไปสู่อุตสาหกรรมถ่านหิน เหล็ก เหล็กกล้า รถยนต์ และเครื่องบิน ในภาคเหนือของจีนก็มีการดำเนินตามขั้นตอนดังกล่าวโดยผ่านบริษัทพัฒนาการเงินภาคเหนือ (North China Development Corporation) และในปี ๑๙๔๐ พื้นที่สองแห่งนี้ได้ดำเนินการผลิตโดยมีขนาดที่สำคัญยิ่ง ทั้งสองแห่งได้บ่อนญี่ปุ่นด้วยถ่านหินคุณภาพสูง ประมาณ ๓๐% ของความต้องการสินแร่ ซีเมนต์ที่มีปริมาณเพียงพอผลิตผลเคมีภัณฑ์และเครื่องจักรกล

ความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบเหล่านี้มีลักษณะเป็นครอบครัวเหมือนดังที่รัฐบาลสมัยเมจิได้นำออกมาภายใต้คำขวัญที่ว่า “รัฐมั่งคั่งและกองทัพเข้มแข็ง” (fukoku-kyohei) ในศตวรรษที่ ๑๙ แม้จะเป็นความจริงที่ว่า เศรษฐกิจมีลักษณะสลับซับซ้อนมากขึ้นก็ตาม ทั้งนี้อาจเปรียบเทียบได้ในเรื่องกรรมวิธีที่ใช้ในการเสริมสร้างความสามัคคีและขวัญกำลังใจ ในทั้งสองสมัยก็ปรากฏว่าสำเร็จผลดี แต่ในทศวรรษที่ ๑๙๓๐ เทคโนโลยีเจริญก้าวหน้ามากกว่าการควบคุมตรวจตราตามที่พระราชบัญญัติระดมสรรพกำลังแห่งชาติได้รับรองไว้แล้วนั้นก็รวมความคลุมไปถึงการตรวจตราวิทยุเท่า ๆ กับสิ่งตีพิมพ์ ในขณะที่การปรับปรุงการคมนาคม การขนส่งและกรรมวิธีของราชการก็ทำให้สามารถสร้างอิทธิพลเหนือความคิดเห็นได้ง่ายและทำให้ผู้ที่มีความคิดเห็นไม่ลงรอยกับรัฐบาลก็ต้องตกไปอยู่ภายใต้การควบคุมของตำรวจ

เป้าหมายสำคัญคือพวกเสรีนิยมทั้งที่อยู่ภายในและภายนอกการเมือง พวกนี้เผชิญกับอันตรายที่จะถูกจับกุมเมื่อใดก็ตามที่วิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลและตกไปอยู่ภายใต้แรงกดดันของปวงชนซึ่งทางการเองมิได้กระทำการใด ๆ ที่จะช่วยให้บรรเทาเบาบางลง เช่น ศาสตราจารย์มิโนเบ (Minobe) ซึ่งมีชื่อเสียงในเรื่องกฎหมายรัฐธรรมนูญ และเป็นสมาชิกของสภาขุนนางถูกโจมตีอย่างรุนแรงใน ค.ศ.๑๙๓๔-๕ ด้วยเหตุที่ข้อเขียนของมิโนบบางเรื่องได้บรรยายพระจักรพรรดิว่าเป็นเสมือนอวัยวะส่วนหนึ่งของรัฐ (organ—Organic State (หมายถึงรัฐอันเปรียบเสมือนร่างกายประกอบด้วยอวัยวะมากมายที่ทำงานร่วมกันให้ร่างกายดำรงคงอยู่ได้ในที่นี้ จักรพรรดิทรงเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งที่ทำให้รัฐดำเนินไปได้เหมือนคนมีชีวิตอยู่ได้ด้วยมีอวัยวะสำคัญครบถ้วน--คำอธิบายของผู้เขียน)) ทำให้มีการกล่าวว่าเป็นการพรรณนาอย่าง “หมิ่นพระบรมเดชานุภาพ” (Lèse Majesté) และโดยเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ก็มีน้อยรายที่จะกล้าปกป้องมิโนบะ ไม่ช้าไม่นานนัก เขาก็ถูกบีบบังคับให้ลาออกจากสภาขุนนาง

และต้องสละยศถาบรรดาศักดิ์ หนังสือของเขากลายเป็นหนังสือต้องห้าม และต้นปี ๑๙๓๖ เขาก็แทบจะหนีไม่พ้นการลอบสังหารชีวิต

ในเหตุการณ์เช่นนี้ ลัทธิชาตินิยมญี่ปุ่นเป็นลัทธิที่มีลักษณะบ้าคลั่ง ในเหตุการณ์อื่น ๆ มันก็เป็นเรื่องลัทธิที่เกือบจะเสียดสี ดังนั้นถ้อยคำของสนธิสัญญาเคลล็อก (Kellogg Pact) ที่ระบุว่าผู้ลงนามในสัญญายอมรับสัญญา “ในนามของประชาชนของตน” ก็ทำให้เกิดการคัดค้านอย่างรุนแรงและได้ผลว่าเป็นการลบล้างพระจักรพรรดิ นักเดินทางต่างชาติถูกกล่าวหาว่ากระทำการจารกรรมด้วยข้ออ้างที่หาแก่นสารมิได้ มีการถกเถียงกันถึงเรื่อง การใช้คำต่างดาวและข้อป้ายตามสถานีรถไฟว่าควรอ่านอย่างไร จากขวาไปซ้าย (แบบญี่ปุ่น) หรือจากซ้ายไปขวา (ตามแบบตะวันตก) และในปี ค.ศ.๑๙๓๕ กระทรวงการต่างประเทศได้พยายามจะใช้คำว่า “Nippon” และ “East Asia” แทนคำเดิมที่มีความแบบยุโรปคือ “Japan” และ “Far East” นี่เป็นเรื่องที่ยากจะบังคับใช้ให้ได้ผล เพราะเป็นอุปนิสัยแล้วที่ยากจะตายจากไปได้เมื่อได้ใช้ไปแล้ว ดังนักรหัสพิมพ์อังกฤษคนหนึ่งได้กล่าวไว้ว่า “ตลอดเวลาหลายปีแห่งความก้าวร้าวทางทหารญี่ปุ่น (Japan) ก็มีอุปนิสัยติดตัวไปเต็มที่แล้วว่า จะ “รักษาสันติภาพเอเชียไกล” ...ไม่มีได้ยินกันถึงความที่ว่า Nippon (ญี่ปุ่น) จะรักษาสันติภาพแห่งเอเชียตะวันออก”^{๗๒}

บรรยากาศแห่งความคลั่งชาติ ส่วนใหญ่ได้ถูกสร้างฉีดเสริมตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัย หนังสือต่างชาติมากมายที่ใช้ตามโรงเรียนและมหาวิทยาลัยก็ถูกตำรวจสั่งห้ามใช้--บ่อยครั้งที่เดียวที่ตำรวจเองก็ปราศจากความคิดที่แจ่มชัดถึงเนื้อหาของหนังสือนั้น--และตำราเรียนต้องถูกเขียนใหม่ให้มีถ้อยคำเต็มไปด้วยความรักชาติ แม้กระทั่งผลงานทางวิชาการก็อาจจะต้องเริ่มต้นกันด้วยความระมัดระวังยิ่งในการอ้างอิงถึงภาระหน้าที่ของญี่ปุ่นในดินแดนไกลโพ้นทะเล การฝึกรบทางทหารถือเป็นการบังคับส่วนหนึ่งของการศึกษาใน ค.ศ.๑๙๓๘ และเวลาที่ใช้ในการฝึกรบรวมทั้งการปลูกฝังลัทธิทางการเมืองก็ได้เพิ่มมากขึ้น โดยเบียดบังวิชาอื่นที่ถือว่า “ไม่จำเป็น” กล่าวคือเป็นวิชาที่มีส่วนเสริมลัทธิชาติน้อยหรือเป็นความรู้ที่ปฏิบัติมิได้ นายทหารได้เข้าไปตรวจตราสอดส่องขบวนการดังกล่าวตามโรงเรียน งานของนายทหารสำคัญมากขึ้นเมื่อมีการประกาศกฎหมายขึ้นในเดือนมีนาคม ค.ศ.๑๙๔๑ ซึ่งเน้นความจำเป็นที่จะต้องสร้างคุณภาพอันเหมาะสมแก่รัฐในภาวะสงคราม

อันที่จริงแล้วก็มีความสำเร็จมากมายหลายประการตามแนวทางดังกล่าว ใน ค.ศ. ๑๙๗๗ กระทรวงศึกษาธิการได้ออกหนังสือชื่อหลักการแห่งระบอบการปกครองของรัฐ

(Principles of the National Polity---Kokutai no Hongi) ซึ่งได้กลายเป็นตำราหลักในหลักสูตรจริย-
ศาสตร์ ได้มีการจำหน่ายหนังสือนี้ออกไปโดยมีปริมาณเกินกว่า ๒ ล้าน และมีข้อแนะนำพิเศษ
แก่ครูบาอาจารย์ ผลก็คือลัทธิของตำรานั้นได้กลายเป็นพื้นฐานของการโฆษณาชวนเชื่อ
ที่ขยายออกไปโดยมุ่งไปที่เยาวชน ลัทธิเหล่านี้ส่วนใหญ่มีลักษณะอนุรักษนิยมในแง่ที่ว่า
ได้ปฏิเสธองค์ประกอบที่ส่อลักษณะปฏิวัติต่อต้านทุนนิยมในแนวความคิดของพวกเขา
แต่ก็แอนตี้พวกเสรีนิยมอย่างสุดขีดด้วย ลัทธิปัจเจกชนนิยม (Individualism---(คือลัทธิที่นิยม
ส่วนบุคคล รัฐมีความคงอยู่เพื่อส่วนบุคคลและมีใช้ความคงอยู่ของส่วนบุคคลเพื่อรัฐ ผลประโยชน์
ส่วนตน เป็นจุดมุ่งหมายโดยแท้ของพฤติกรรมของมนุษย์---คำนิยามใน Webster, p.717)) ก็ถือเป็น
สิ่งที่พึงประณามหมิ่นเหยียด การรับใช้ประเทศชาติถือเป็นการรับใช้ในรูปแบบที่สูงสุด
ยิ่งกว่านั้นลัทธิรักชาติได้สอนว่า สิ่งที่เลวคือสิ่งที่เป็นต่างด้าว :

“ความชั่วร้ายต่าง ๆ ทางอุดมการณ์และสังคมในญี่ปุ่น
ทุกวันนี้ล้วนเป็นผลมาจากการเพิกเฉยสิ่งที่เป็นพื้นฐานและเนื่องมาจากการ
เอาใจใส่ในเรื่องเล็ก ๆ น้อยไม่เป็นสาระ ขาดดุลพินิจอันดีงาม และไม่
สามารถจะไตร่ตรองสิ่งต่าง ๆ ให้ถึงแก่นแท้โดยตลอด และนี่ก็สืบเนื่องมาจาก
ความจริงที่ว่าตั้งแต่สมัยเมจิ วัฒนธรรมยุโรปและอเมริกาหลายด้าน
ระบบ และการเรียนรู้ล้วนถูกสั่งเข้ามาอย่างรวดเร็วด้วย”^{๗๓}

มันเป็นการไม่นานนักที่ผลการประสานกันของสิ่งตีพิมพ์ วิทยุ โรงเรียนและมหาวิทยาลัย
ตลอดจนบรรดาสมาคมต่าง ๆ และบรรดานักสื่อพิมพ์ของกองทัพจะมีผลถือเป็นบทเรียนต่อ
ประเทศ

นี่เป็นการนำเรากลับไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ซึ่งได้ถูกลดระดับไปให้มีได้เฉพาะกลุ่มต่าง ๆ
ในรัฐสภา โดยสรุปก็คือ เป็นกลุ่มตัวแทนของฝ่ายตะวันตกที่ฉ้อฉล ในบรรยากาศที่มีมาหลัง
๑๙๓๗ เป็นการเด่นชัดว่า ได้พบความเป็นปฏิปักษ์แล้ว ซึ่งได้มีเสียงร้องก้องอึงคะนอง การเลือกตั้ง
แห่งเดือนเมษายน ค.ศ.๑๙๓๗ ได้แสดงให้เห็นปรากฏแล้วว่ามิสัญญาว่าประชาชนสนับสนุน
การรณรงค์ต่อต้านทหารที่เข้าแทรกแซงทางการเมือง คະแนนเสียงก็มีใช้น้อยนับเป็นล้านเสียง
ที่ลงให้แก่กลุ่มพรรคต่าง ๆ และได้มีที่นั่งในสภา ๓๖ ที่นั่งสำหรับพวกซ้ายพอประมาณ
(Sahai Taishuto) แต่ทันทีที่เกิดสงครามขึ้นในจีนในเดือนกรกฎาคม บรรดานักการเมืองส่วนใหญ่
ร่ำร้องขอให้สามัคคีกัน และแสดงตนพร้อมที่จะให้กฎหมายของรัฐบาลทุกฉบับผ่านรัฐสภาได้

แม้แต่พวกซ้ายพอประมาณเองก็พบว่า การถกเถียงเป็นการหาเหตุผลการขึ้นมาจากตนตามแนวนี้ ในขณะที่ฝ่ายตรงข้ามของกลุ่มนี้ที่ถ้าจะมีการแบ่งแยกอยู่บ้างก็ไม่ยอมรับการเคลื่อนไหวใด ๆ ที่จะแบ่งแยกประเทศชาติ ไม่นานนัก ก็มีการพูดกันเรื่องการสร้างแนวร่วม (united front)---รวมตัวกันมิใช่ต่อต้านกองทัพบก หากแต่รวมตัวกันอยู่เบื้องหลังกองทัพบก---และใน ค.ศ. ๑๙๔๐ แผนการที่จะจัดตั้งแนวร่วมก็บังเกิดผล สมาคมเสริมส่งระบอบจักรพรรดิราชย์ (Imperial Rule Assistance Association—Taisei Yokusan Kai) ได้ถูกจัดตั้งขึ้นในวันที่ ๑๒ ตุลาคม ปีนั้น แทนบรรดาพรรคต่าง ๆ สมาชิกพรรคถูกกลืนและได้มีการปฏิญาณว่าจะหาเสียงสนับสนุนอยู่เบื้องหลังนโยบายของ “ประเทศชาติ” อาจจะได้ว่าเป็นสัญลักษณ์แห่งชัยชนะของกองทัพบก นับแต่นั้นเป็นต้นไป สิ่งเดียวที่จะยับยั้งการกระทำของญี่ปุ่นในดินแดนไกลโพ้นทะเลคือกลุ่มวงในของผู้นำญี่ปุ่นเอง